

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

**Postoje žáků Gymnázia Pardubice k otázkám
manželství a rodičovství**

Bakalářská práce

Autor: Martin Filip
Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství praktického vyučování

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Jitka Kaplanová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Martin Filip
Studium:	P16K0208
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství praktického vyučování
Název bakalářské práce:	Postoje žáků Gymnázia Pardubice k otázkám manželství a rodičovství
Název bakalářské práce AJ:	Attitudes of pupils at the Pardubice Grammar School on Marriage and Parenting

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá žáky gymnázia v období dospívání a jejich postoji k otázkám manželství a rodičovství. Teoretická část se věnuje vymezení období adolescence, charakterizuje psychický, fyzický a emocionální vývoj v tomto období s akcentem na tvorbu hodnot a postojů. Dále se zaměřuje na problematiku manželství a rodičovství, popis partnerských svazků, funkce a vývojové etapy manželství, vztahy v manželství, výběr partnera a role manželů. V empirické části bude provedena pomocí dotazníkového šetření drobná sonda, která si klade za cíl zjistit, jaké postoje zaujímají žáci Gymnázia Pardubice vůči manželství a rodičovství. Získané výsledky poslouží k vytvoření informačního materiálu určeného rodičům a učitelům v rámci vyučovacího předmětu Základy společenských věd.

BOCAN, Miroslav. Děti v ringu dnešního světa: hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-24-0. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0. FIALOVÁ, Ludmila. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-87-7. Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1. KUCHAROVÁ, Věra a Anna ŠTASTNÁ, ed. Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-87007-76-1. MACEK, Petr. Adolescence. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá žáky gymnázia v období dospívání a jejich postoji k otázkám manželství a rodičovství. Teoretická část se věnuje vymezení období adolescence, charakterizuje psychický, fyzický a emocionální vývoj v tomto období s akcentem na tvorbu hodnot a postojů. Dále se zaměřuje na problematiku manželství a rodičovství, popis partnerských svazků, funkce a vývojové etapy manželství, vztahy v manželství, výběr partnera a role manželů. V empirické části bude provedena pomocí dotazníkového šetření drobná sonda, která si klade za cíl zjistit, jaké postoje zaujímají žáci Gymnázia Pardubice vůči manželství a rodičovství. Získané výsledky poslouží k vytvoření informačního materiálu určeného rodičům a učitelům v rámci vyučovacího předmětu Základy společenských věd.

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Jitka Kaplanová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Irena Loudová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.2.2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem v seznamu použité literatury uvedl veškeré prameny, ze kterých jsem vycházel.

V Hradci Králové dne 26. 4. 2019

Martin Filip

Poděkování:

V této části bych velice rád poděkoval Mgr. Bc. Jitce Kaplanové, Ph.D. za odborné a podnětné vedení mé bakalářské práce. Dále své rodině a hlavně manželce za trpělivost a podporu při studiu. Nakonec také všem studentům a učitelům Gymnázia Pardubice, kteří se podíleli na tom, že jsem mohl tuto práci dokončit.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá žáky gymnázia v období dospívání a jejich postoji k otázkám manželství a rodičovství. Teoretická část se věnuje vymezení období adolescence, charakterizuje psychický, fyzický a emocionální vývoj v tomto období s akcentem na tvorbu hodnot a postojů. Dále se zaměřuje na problematiku manželství a rodičovství, popis partnerských svazků, funkce a vývojové etapy manželství, vztahy v manželství, výběr partnera a role manželů. V empirické části bude provedena pomocí dotazníkového šetření drobná sonda, která si klade za cíl zjistit, jaké postoje zauímají žáci Gymnázia Pardubice vůči manželství a rodičovství. Získané výsledky poslouží k vytvoření informačního materiálu určeného rodičům a učitelům v rámci vyučovacího předmětu Základy společenských věd.

Klíčová slova: adolescence, manželství, partnerství, rodičovství, postoje, hodnoty

Annotation

The Bachelor thesis is concerned with students from secondary grammar school and their position on questions of marriage and parenthood. The theoretical part dedicates to specify the period of adolescence and characterizes their mind, physical and emotive processes with accent on the creation of values. The thesis is also concentrated on problems during marriage and parenthood, it describes partner alliance, functioning and particular periods of marriage. It also analyzes the opinions of students on marriage and preferences of partner. During the empirical part the probe will be performed with the help of questionnaires. The main purpose of this probe will be to find opinions, which the students from secondary grammar school in Pardubice have about marriage and parenthood. The particular results will be instrumental in creation of information materials for parents and teachers during the lessons in subject called The basics of social sciences.

Keywords: adolescence, marriage, parenthood, position, creation of values

OBSAH

Úvod	8
I. Teoretická část	11
1. Aktuální pohled dnešní mládeže na problematiku manželství, partnerství a rodičovství	11
1.1 Vývojové stádium adolescence	12
1.2 Vliv proměn společnosti po roce 1989 na dnešní mládež	14
2. Manželství	16
2.1 Současný pohled na manželství	17
2.2 Motivy k uzavření sňatku	23
2.3 Faktory ovlivňující rozvodovost a rozpad manželství	24
2.4 Populační situace v ČR	25
3. Partnerství a mládež	27
3.1 Partnerství jako atribut života středoškoláků	27
4. Rodičovství	29
5. Vliv rodiny na hodnotovou orientaci dítěte	30
5.1 Charakter rodiny a vliv rodiny na jednotlivce - historický diskurz	31
II. Empirická část	34
6. Výzkumný problém	34
7. Metodologie výzkumného šetření	34
7.1 Dotazníkové šetření	36
7.2 Vyhodnocení šetření	36
Závěr	60
Přehled zdrojů	63
Přehled tabulek	64
Přehled grafů	66
Seznam příloh	67

Úvod

Téma *Postoje studentů Gymnázia Pardubice k otázkám manželství a rodičovství* jsem si vybral, protože mě velice zajímá současný názor dospívajících mladých lidí na manželství, rodinu a rodičovství, a také z důvodu, dle mého soudu, nepříznivého stavu a vývoje rozvodovosti, sňatečnosti a vzrůstajícího věku vstupu do manželství v ČR, který je zřejmý ze statistik rozvodovosti a sňatečnosti Českého statistického úřadu (Demografická příručka - 2017). Také mě zajímá aktuální trend nesezdaných partnerských svazků, respektive volba života bez partnera, současně posun věkové hranice při vstupu do manželství i snížení sňatečnosti. V bakalářské práci bych se chtěl věnovat otázce, respektive výzkumné otázce, jakým způsobem smýšlejí dnešní mladí lidé o manželství, rodině a jaké postoje a priority upřednostňují ve vztahu k vlastní budoucnosti, partnerství i manželství.

Výsledek celého šetření bych rád využil pro vytvoření informačního materiálu určeného pro rodiče a učitele v rámci předmětu Základy společenských věd. Důvodem je nejistý pohled na instituci manželství v naší společnosti, zvyšování počtu partnerských soužití, neutěšený stav rozvodovosti a zvyšující se věk při vstupu do manželství a zakládání rodiny.

V minulé době (pod záštitou socialismu) byl náš stát i celá společnost nakloněna manželským svazkům. Ekonomická situace mladých párů za socialismu byla zajištěna stabilitou platového ohodnocení, jistotou zaměstnaní i možností bezúročných půjček na bydlení. Nebyl příliš velký prostor pro individuální rozvoj. Jediná možnost, kde se mladí mohli realizovat, byl vstup do manželství. V současnosti klesá počet nově uzavřených sňatků, většina mladých lidí hledá jiné možnosti seberealizace a tak odkládají sňatek až na pozdější dobu. Z demografické příručky Českého statistického úřadu vyplývá, jak se mění počet sňatků i počet rozvodů a z jakých důvodů a za jakých okolností k těmto rozvodům dochází (Demografická příručka - 2017).

Dnešní doba se odvíjí ve velkém konzumu. Lidé, nebo lépe řečeno partneři, na sobě vzájemně hledají společensky preferované hodnoty. Příkladem může být dobře situovaný živnostník, který láká svým silným vozem a přepychovou vilou s bazénem, na druhé straně žena užívající vrstvy make-upu, s útlou postavou

a krásným zevnějškem. Dnešní společnost upřednostňuje zábavu. Společenské události, které by mohly být příslibem vzájemného poznání či kontaktem pro mladé lidi, vytvářejí podmínky spíše pro povrchní zábavu, ve které je jen velmi nejisté rozvíjet jakýkoliv vztah na vážné úrovni.

Tyto skutečnosti ovlivňují nejen mládež, ale i celou společnost. Nutným opatřením pro vhodné vedení dospívající mládeže je ukázat důležitější hodnoty, které by měly rozhodovat při výběru budoucího partnera. Sociálně-ekonomická hlediska uzavřených společenství, např. školní třídy, jsou toho důkazem. Podpora rozvoje uznávaných hodnot není jen úkolem pedagoga, ale také rodiny a dalších společenských komunit (volnočasové aktivity, kroužky, družiny atd.), ze kterých by měl primárně přicházet vzor vhodných postojů a hodnot. Samozřejmě je to těžký úkol. Nejde jen o osvětu ve školním prostředí. Cíleně a vhodnými prostředky lze dosáhnout vyšší úrovně hodnot a postojů v rodinách. V takto složitých procesech, které formují budoucí generace, je nutné vypracovat přesný plán (strategii) pro dosažení cíle úkolu: naplnit podstatu přípravy mládeže na budoucí život v partnerském svazku, tedy manželství. Také je důležité zvážit všechny podstatné aspekty a poté zhodnotit skutečnost připravenosti vstupu do role manželů i k výchově dětí. Zodpovědnost, která vyplývá ze skutečnosti uzavření manželství, by měla být základní otázkou, zamyšlením nad vlastní budoucností.

Primárně je tedy nutné zamyslet se, jaký je současný cíl, poslání, respektive společenský statut manželství jako manželské instituce a položit si několik obecných a základních otázek, ze kterých vychází problematika partnerství, respektive manželství a rodičovství. Proč je vůbec důležité uzavírat společný sňatek? Co je primárním úkolem manželů a budoucích rodičů? Jaká jsou pozitiva a negativa manželského svazku? Proč je tak vysoká rozvodovost? Jaké jsou příčiny rozchodů a rozvodů partnerů? Je manželství zastaralá instituce? Jaké jsou důvody rozvodovosti v ČR? Výše uvedené otázky souvisí s vývojem naší společnosti, s ohledem na partnerské svazky a se skutečnostmi, které následně ovlivňují názory mladé generace.

V teoretické části bakalářské práce se zabývám problematikou a základními pojmy, které se týkají manželství, partnerství a rodičovství. Vymezuji období adolescence, pro které je charakteristický psychický, fyzický a emocionální vývoj,

s ohledem na tvorbu hodnot a postojů. Následně poukazují na nestabilitu vztahů, rozvodovost manželství a motivy k uzavírání sňatků. Také se zabývám popisem partnerských svazků, funkcí a vývojovými etapami manželství, dále vztahy v manželství, výběrem partnera a rolí manželů, vlivem rodiny na hodnotovou orientaci dítěte, ale i statistickými údaji a populační situací v České republice.

V empirické části je výsledek celého šetření v podobě drobné sondy za pomoci dotazníkového šetření. Výzkumným souborem jsou studenti vyššího gymnázia v Pardubicích ve věku 15 až 19 let, obou pohlaví. Výsledky šetření dle zadaných otázek jsou popsány v textu a zvýrazněny pomocí tabulek a grafů pro lepší orientaci.

I. Teoretická část

1. Aktuální pohled dnešní mládeže na problematiku manželství, partnerství a rodičovství

Dnešní doba přináší spoustu nového a tím je ovlivněn i názor mladých lidí na institut manželství, rodinu i rodičovství. Postoje dnešní mládeže jsou ovlivněny spoustou vnějších faktorů, které s sebou nese vývoj společnosti a společenských trendů. Úroveň postojů a názorů je ovlivňována i ze strany rodiny, školy a její výchovy a souvisí se sociálním i psychickým vývojem jedince. V posledním desetiletí minulého století došlo k velkým změnám v naší společnosti. S tím souvisela změna chování, jednání, názorů, postojů a dalších skutečností a také změna ve vnímání manželství a partnerství. Důsledkem toho je skutečnost, že jsou dnes negativně ovlivněny vzájemné sociální vazby, chování vůči společnosti, prostředí i vůči sobě sama a může docházet i ke snížení emocionální hladiny. Velmi rychle a dynamicky se rozvíjí postoj mladých k instituci rodiny a rodičovství. Základním stavebním kamenem, vedoucí k otázce výchovy k partnerství, manželství a následně i k rodičovství, je harmonická a plně funkční rodina, kde jsou zakotveny základní rysy, postoje a hodnoty. Model, který byl vzorem pro všechny mladé lidi, tedy partnerství - manželství - rodičovství, je v současné době na ústupu a celosvětově se oslabuje (KRAUS, 2006). Rodina, která je základem pro ucelený vývoj jedince a formování jeho charakteru, ztrácí svoje poslání, s ohledem k potlačování či rozvoji vlastností svých členů. Vlivem působení těchto okolností se spousta rodin obrací se svými problémy na odbornou pomoc.

S postoji, které si vytváří dnešní mládež v rodinách, souvisí i období, které prožívá většina mládeže na středních školách. V tomto období probíhá samotné vzdělávání a získávání profesní způsobilosti. Je to také období hledání místa ve společnosti, formování hodnot a postojů, prožívání prvních lásek a následně i vybírání svého budoucího partnera. Mládež v současné době ovlivňuje spousta dynamicky se měnících vlivů, které působí na sociální a psychický vývoj jedince. Jedná se o vliv společnosti, rodinné výchovy i koncepce výchovy na konkrétní škole. V první řadě tedy na mládež působí rodina, sekundárně pak i škola, kde tráví

poměrně velkou část svého života. Z těchto důvodů je výchova k partnerství, manželství a rodičovství vedena na základních školách v předmětu rodinná výchova a následně i mezipředmětově v dalších vyučovacích předmětech (KRAUS, 2006).

1.1 Vývojové stádium adolescence

Předpokladem pro uvedení do problematiky mládeže, spojené s postoji k manželství, partnerství a rodičovství, je vymezení pojmů současná mládež a adolescence. V tomto vývojovém období dochází k významným změnám, které ovlivňují představy mladých lidí a jejich postoje ke společnosti i k vlastní identitě. S ohledem na skutečnost, že výzkumný vzorek vybraný pro samotné šetření tvoří studenti ve věku 15-19 let, je nutné se zabývat problematikou adolescence.

Pro období adolescence se v sociologickém a pedagogickém pojetí používá i pojem „mládež“. Mládež můžeme v obecném smyslu specifikovat jako sociální skupinu společnosti, která je ohraničena věkem od 15 do 26 let. Vymezuje se jinými postoji a hodnotami, které jsou ovlivněny nedokončeným psychickým a fyzickým vývojem, typickým pro toto období. Mládež může ze společnosti čerpat a napodobovat některé kulturní či společenské hodnoty, ale také je může odmítat a tvořit nové. Díky svému mládí a nadšení mohou mladí lidé prosazovat nové věci, ale také vytvářet určité napětí ve společnosti, neboť společnost má menší ochotu tyto skutečnosti či myšlenky přijímat (PRŮCHA, MAREŠ, WALTEROVÁ, 2003). Dle Vágnerové (2000, s. 253) je období adolescence obdobím, které je vymezeno věkem 15-26 let a kdy dochází k určitým změnám, hlavně v oblasti psychické, biologické a sociální. Jedná se o druhou fázi dlouhého úseku dospívání.

V obecné rovině se mládež vyvíjí a mění vlivem působení různých podnětů. Každá generace a kultura svým způsobem ovlivňuje, jak se obecně celá populace, a mladí lidé především, vyvíjí. Vyvíjí se i pohled na manželství a partnerství v obecném slova smyslu. Do těchto vztahů vstupují různé možnosti, pohledy a názory, které narušují primární, respektive základní charakter vztahů jako takových.

Období adolescence lze definovat jako věkové období mezi dětstvím a dospělostí (PRŮCHA, MAREŠ, WALTEROVÁ, 2003). Dle Velkého psychologického slovníku se jedná o specifické období tvořící samostatnou část vývojového období jedince, při které dochází k dozrávání druhotných pohlavních znaků, rozumových schopností a dovedností a k dotváření osobnosti (HARTL, HARTLOVÁ, 2010).

Adolescent je mladý člověk, jehož psychický a fyzický vývoj se blíží ke konci, ale mravně a sociálně je nevyzrálý. Má blíže ke svým vrstevníkům a vzájemné vztahy s rodiči se uvolňují. Toto období je charakteristické nedůvěrou k autoritám, riskováním a hledáním jistot. Výrazně se rozvíjí emocionální, a v některých případech i sexuální život (PRŮCHA, MAREŠ, WALTEROVÁ, 2003).

Období adolescence je obdobím dospívání. Patří mezi vývojové přechody, kdy dochází k velkým změnám, které jsou charakteristické pro biologický i sociální vývoj života jedince. Jedná se také o významné období, ve kterém se utváří pohled z hlediska hodnot a postojů. Vývojový přechod v obecné rovině přináší biologické změny, např. puberta, těhotenství, menopauza, ale i změny sociální, jako např. nástup do školy, nástup do zaměstnání, rodičovství nebo sňatek. Tyto změny způsobují novou životní situaci, ve které se jedinec učí orientovat, pochopit a nakonec ji i přijmout. Vývojové změny může člověk pojmout jako určitou výzvu či možnost dalšího rozvoje, nebo mohou být vnímány jako negativní, tedy jako stresující či komplikovaná událost v životě. Jedná se o soubor změn, které se odehrávají především v biologické a sociální oblasti. V případě, že se jednotlivé události v biologické či sociální oblasti nahromadí v jednom okamžiku, dochází ke zhoršení přizpůsobení, výkonu, klidu a sebehodnocení adolescentů (MACEK, 2003).

Adolescent hledá možnosti s ohledem k okolnímu světu, ověřuje si své schopnosti a dovednosti, a to ve všech oblastech svého života. V tomto období by měl najít tu správnou cestu vedoucí k uplatnění v práci. Vymezuje se v pozici k druhému pohlaví se záměrem poznat druhého, ale i nechat nahlédnout do vlastního nitra (ŘÍČAN, 2014).

Všechny vývojové změny mají jistě velký význam z hlediska zmiňovaného vývojového období, tedy adolescence. Změny, které probíhají v jednotlivých

klasifikacích vývojových změn, vedou k novým hodnotícím soudům, a také ke změnám v postojích a vztazích, jak k sobě samému, tak i k ostatním a ke světu vůbec. S ohledem na teorie kognitivního vývoje dle J. Piageta dochází k rozvoji formálních operací a logického myšlení (MACEK, 2003). Mnoho adolescentů dochází k závěru, že pokud budou lidé o věcech skutečně přemýšlet, mohlo by se vše vyřešit. Takové řešení dělí vztah k sobě i k druhým. V návaznosti nechápou, proč dělají lidé tolik chyb a kompromisů, když řešení určitých věcí vidí jako „jasné“ a „jednoduché“.

V celém období adolescence se odráží zvýšená sebereflexe - vnímání vlastní osoby. Na povrch vyplouvají vlastní pocity. Mladí se setkávají a uvědomují si sebe v různých rolích, které jim život přináší. V průběhu celého procesu změn dochází u dospívajícího k určitému sebehodnocení, kdy dokáže přijímat názory významných osob, společenské normy a vrstevnické zásady. Prohlubuje se i vnímání „vlastního já“. V průběhu vývoje adolescence dochází ke změnám v uvažování o „vlastním já“, ale nemění se pohled k tzv. „ideálnímu já“. V tomto případě dochází k porovnávání „vlastního já“ s „ideálním já“ a v případě vidiny reálného dosažení působí jako motivace vlastního rozvoje. Pokud je ovšem mezi adolescenty velký rozdíl, může být zdrojem nepříjemných pocitů, které vedou ke zklamání ze sebe sama nebo k úzkosti a pocitu viny (MACEK, 2003).

Období adolescence je charakterizováno spoustou změn a významných předělů, které následně ovlivňují postoje a názory budoucích dospělých. S touto skutečností souvisí i změny ve společnosti, které následně působí na mladou generaci. V následující podkapitole je popis vlivů, které se projevily v období po roce 1989.

1.2 Vliv proměn společnosti po roce 1989 na dnešní mládež

Dnešní mládež ovlivňují hodnoty, postoje a uspořádání dnešní společnosti. Po listopadu 1989 docházelo k výrazným ekonomickým, politickým a kulturním změnám oproti předchozí generaci. Tyto změny ovlivnily názory a pohled na život a následně se odrážejí v dnešní společnosti právě prostřednictvím mladé generace.

Proměna hodnot, které nabádaly k poctivé práci, je kontrastem dnešní konzumní společnosti, která nabádá k novému, lepšímu životnímu stylu. Hesla jako „kup si“, „dopřej si přepychu“, „peníze jsou vše“, „jednou jsi dole a jednou nahoře“ ukazují cestu, která určuje životní styl. Převažují jen hedonisticky směřované zábavy, jako komerčně založené sportovní zážitky, koncerty, diskotéky apod. Společnost nám servíruje spoustu kýčů prostřednictvím médií v různých podobách (televizní videoklipy, odívání, časopisy, modelky atd.).

V současné době má mladý člověk spoustu možností a svobody vzhledem k výběru vzdělání, cestování, novým technologiím a moderní technice. Naopak zde negativně působí spousta vlivů a společenských podmínek, které omezují samostatné rozhodování pod vlivem obavy z možné nezaměstnanosti či volby vhodné školy. Kvalifikace, vysvědčení, certifikát či diplom nejsou dnes zárukou možnosti uplatnění v zaměstnání a dalších jistot. Nejistota vyplývající z dnešní společnosti příliš nenahrává mladým lidem k důvěře k tomuto systému, ti pak pokládají vzdělání za ztracený čas. Celkový dojem z dnešní společnosti vnímáme jako zrychlený. Spěch a rychlost, jakou se ubírá dnešní život, přináší spoustu aspektů ovlivňujících dnešní mladou generaci. Není vytvořený dostatečný prostor pro socializaci jedince a zvnitřnění si společenských pravidel. Přes marast vytvořený dnešními médii a pochybnými vzory a ideály dochází k absenci životních cílů, vhodných společenských a duchovních hodnot i prospěšného a hodnotného prožívání volného času. Přítomnost bývá limitem, který postrádá intenzivnější a hlubší prožívání vlastního života.

Důsledkem takového jednání bývá odezva společnosti na hrubé a vulgární jednání, povrchní vztah k ostatním. Výsledkem je absolutní svoboda liberalizace ve výchově. Společenské normy, hodnoty, vkus i tradice jsou pak mládeží chápány jako omezování jejich individuality. Svoboda a individualita dnešních mladých lidí ukazuje styl jejich života, ale také vyšší míru osobní a sociální nejistoty. V porovnání s předchozí generací se dnešní mladí lidé setkávají s novými jevy, které mohou být spjaty se vstupem do EU, jako je např. rozvoj informačních technologií, popírání tradičních hodnot, multikulturní smyšlení, nejednoznačná identita, odklad rodičovství. Mládež ztrácí chuť se účastnit organizovaných forem

činností a prospěšných aktivit vzhledem k celé společnosti, z důvodu nedůvěry v demokratické instituce a veřejné správy jako celku (KRAUS, 2006).

Pokud chceme, aby se u naší mládeže vhodně formovaly názory na manželství, rozvodovost a podobně, je nutné usilovat o vhodnější formu výuky a prostředky zkvalitnění výuky. V první řadě by mělo dojít k přípravě studentů pedagogicky zaměřených oborů a následně k rozvoji odbornosti u pedagogů v praxi. S ohledem na postavení učitelů ve společnosti je předpoklad malých změn. Dle psychologů hraje nezastupitelnou roli výchova v rodinách (oba rodiče) a tím i socializace dítěte a také snížení početné převahy žen ve školství. Takové uspořádání by mělo napomáhat k rozvoji tohoto trendu. Postavení a role, kterou ve školství představuje žena, by neměla být ohrožena. Pro poskytování vhodných podmínek a identifikačních vzorů by měla být ve školství zastoupena obě pohlaví. Nestabilita dnešních rodin s neschopností ztotožnit se s budoucí rolí rodiče přímo vybízí k výchovné práci ve školách (SVATOŠ, 2002).

2. Manželství

Manželství lze definovat jako soužití muže a ženy, případně několika partnerů, určené zvykovým právem nebo zákonem. Manželství můžeme také rozdělit na monogamní, kde se jedná o svazek jednoho muže a jedné ženy, které je typické a historicky stále jako jediná právní forma. V případě, že převažuje počet zástupců jednoho pohlaví, se jedná o manželství polyandrinní (svazek jedné ženy a několika mužů) a manželství polygynní (svazek jednoho muže a více žen). Skupinové manželství pak svazek (soužití) několika mužů a žen (HARTL, HARTLOVÁ, 2010). Kraus (2006, s. 79) uvádí, že uzavření manželství představuje všeobecnou „legalizaci“ určitého vztahu, který se v ideální posloupnosti jeví jako svobodné rozhodnutí na základě odpovídajícího (z hlediska času) partnerského soužití.

Manželství lze vymezit také z hlediska sociálního, kde se jedná o spojení dvou cizích rodin do příbuzenského vztahu. Stanovuje určitá pravidla a hodnoty příslušnosti k tomuto svazku, komunikace a jistý způsob průběhu společného

života a nakonec také fyzického kontaktu. Manželé spolu sdílejí společné prostory a tráví spolu více času (VÁGNEROVÁ, 2000).

2.1 Současný pohled na manželství

Dnešní mládež je ovlivňována mnoha faktory, které se podílejí na jejich postojích na instituci manželství. Z tohoto hlediska předkládám současný pohled na manželství, partnerství a prodlužování partnerských svazků, ale také lehké zamyšlení nad skutečnostmi, které byly uplatňovány za minulého zřízení.

Obecně lze říci, že současnou českou rodinu specifikuje zaměstnaná žena, která svým platem vyrovnává ekonomickou situaci většiny českých rodin. Zároveň je postavení ženy v rodině určováno její pozicí a kladenými požadavky z hlediska vedení domácnosti. Z hlediska spokojenosti je stále žena ta nespokojenější v rodině a ve většině případů ona dává podnět k rozvodu. Žena očekává více od muže, s ohledem na pomoc v domácnosti a hmotného zajištění, porozumění a souznění. Muži jsou v práci více angažováni, mají větší zodpovědnost, v průměru více podřízených a jsou za práci lépe placeni. V této souvislosti očekávají muži více pochopení a podpory ze strany manželek (MATOUŠEK, 1997).

V případě partnerského vztahu je manželství vidinou legalizace vztahu v podobě manželského svazku. Legalizace vztahu s sebou však nese skutečnost, ze které vyplývá nesnadnost rozdělení takového svazku. Samozřejmě, že existuje určitá souvislost s délkou předmanželského partnerského vztahu. Důvodem neuzavírání sňatků je i ekonomická nejistota. Odpoutání se od původní rodiny, založení vlastní a zahájení vlastního života je podmíněno získáním vlastního bydlení. Získání dostatku finančních prostředků není možné bez výrazné pomoci rodičů. Partnerské soužití tak představuje pomyslný předstupeň k uzavření manželství a založení rodiny. Ovšem v dnešní době se stává tento trend globálně vnímaným problémem, který dnešní mladá generace vnímá jako životní vizi. Předpokladem je, že se tyto partnerské svazky budou rozšiřovat, a to i z důvodu vyšší tolerance rodičů k takovému uspořádání vztahu. Podle L. Stašové (1998, s. 65) velká část lidí dává takovému modelu přednost a jako důvod nejčastěji uvádí (podle výpovědí): volnost - nemusím se vázat, zjištění, zda se k sobě hodíme,

bezproblémový rozchod bez rozvodu, sňatek je jen formalita. Předpokladem je, že se v blízké budoucnosti budou vyvíjet dva trendy. Bude se prodlužovat doba společného partnerského soužití s následným uzavřením manželství a dále bude přibývat partnerských dvojic, u kterých má jeden z partnerů negativní zkušenost v podobě rozvodu manželství (KRAUS, 2006).

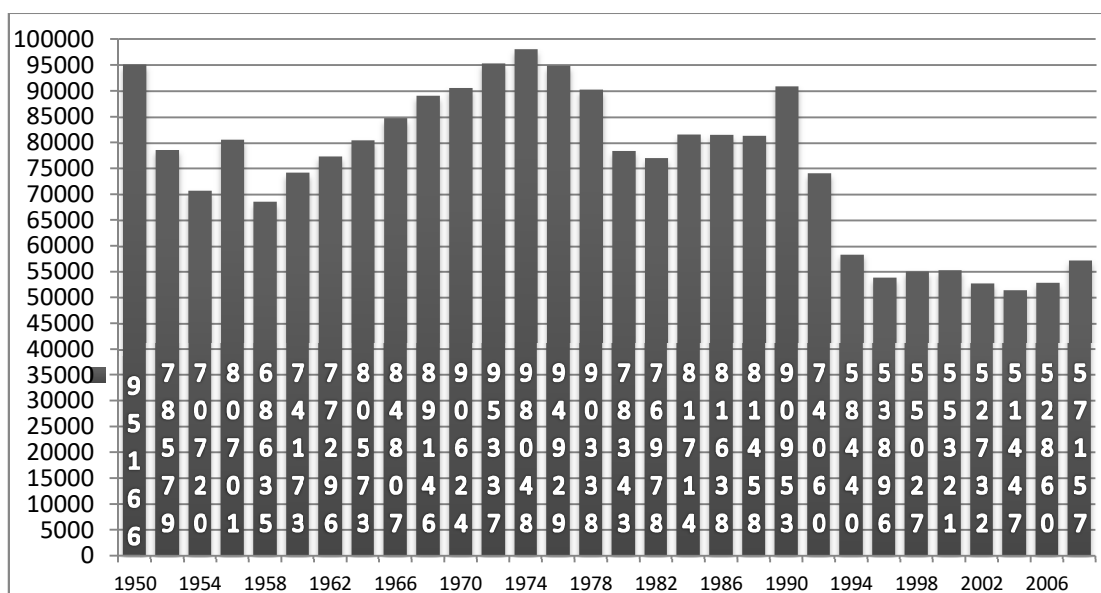
V dnešní době mladí lidé kolem sebe vidí a je jejich životní vizí partnerské soužití, které bylo doposud vnímané jako základ před vstupem do manželství. Skutečnost, že mladí lidé ustupují od manželství a zůstávají spolu v partnerském vztahu, může být vnímáno jako společenský problém. Jistě je nutné odlišit partnerství, tedy společné soužití partnerů od soužití na zkoušku, které slouží k vytvoření určité představy o možnostech společného soužití a je určitým předpokladem následného vstupu do svazku manželství. Hamplová (2000, s. 68) uvádí, že asi 10 % mladých lidí upřednostňuje partnerské soužití bez budoucího vstupu do manželství. Motivy, které vedou k neuzavření manželství, jsou nezávislost a pocit svobody. Z šetření vyplývá, že necelých 90 % svobodných lidí ve věku 18-30 let chce vstoupit do manželství, i když necelých 70 % si chce partnerský vztah nejprve vyzkoušet a až poté uzavřít manželství. U mladých lidí se stává standardem, že spolu nejprve žijí a manželství uzavírají až později, nebo později přichází otázka mít dítě. Tolerance rodiny, rodičů a celé společnosti, vzhledem k partnerskému uspořádání mladých lidí, nabízí spíše zvýšení počtu takto žijících párů (FIALOVÁ, 2000).

Předpokladem je, že se bude prodlužovat doba partnerského soužití s následným uzavřením manželství. V dnešní době je velice důležitý, v případě uzavírání manželství, silný vztah partnerů a vzájemná tolerance. V naší kultuře je zakořeněn monogamní vztah partnerů, který je důležitý z hlediska vytváření vhodného výchovného a citového prostředí a silných emocionálních svazků mezi rodiči a dětmi. Partnerství a manželství jsou témata, která jsou pro dnešní středoškolskou mládež velmi důležitá. Rodina a rodinný život sehrávají velice důležitou roli a mají vliv na budoucnost mládeže. Z toho vyplývá, že je velmi důležité, v jakém prostředí a jakým způsobem probíhá výchova a její realizace k partnerství, manželství a rodičovství. Názory, které dnešní mládež zaujímá, jsou výsledkem výchovy v rodinách i na základních školách (KRAUS, 2006).

M. Kučera (2000, s. 10) uvádí, jakým způsobem se vyvíjela populační situace v bývalém Československu. Charakterizuje situaci před rokem 1989. V 60. letech se vytvořil tzv. „východoevropský model demografického chování“. Základem bylo zajištění reprodukce obyvatelstva, které bylo práceschopné, a také zajištění dostatečného množství vojáků. Tato skutečnost ovlivnila i nízké počty uchazečů o studium na středních a vysokých školách.

V 70. letech společnost vytvářela podmínky pro snadné založení rodiny a výchovu dětí. Výhody zahrnovaly možnosti jeslí, mateřských škol, bezúročných půjček a podobně. Ovšem i přes veškerou podporu mladým párům v souvislosti s bydlením, nebyl dostatečný počet bytů. Velká většina párů tak zůstávala několik let společně se svými rodiči. Díky těmto vlivům vstupovalo do manželství 90 % mužů a 96 % žen. Sňatek přitom uzavírali ve velmi mladém věku. V roce 1975 byl podle tabulek sňatečnosti průměrný věk prvního sňatku 23,2 let pro muže a 20,2 pro ženy. V 50. letech se začal rozšiřovat model „dvoudětné rodiny“. Tento typ zůstal nejrozšířenějším typem rodiny až do současnosti.

Po roce 1989 se situace v České republice v daném ohledu výrazně změnila. V první polovině devadesátých let jsme byli svědky výrazného poklesu v počtu ročně uzavřených sňatků (Demografická příručka - 2017). Toto je zřejmé i z grafu č. 1.

Graf číslo 1: Počet ročně uzavřených manželství

Zdroj: (HAŠKOVÁ, RABUŠIC, 2008, s. 12)

V 80. letech minulého století byl trendem poměrně vysoký počet sňatků (přibližně 80 000). Od roku 1991 se počet sňatků začal snižovat a od roku 1994 se udržuje v počtu okolo 50 000 sňatků a to i přes skutečnost, že se jedná o jedince narozené v druhé polovině 70. let, kdy nastal tzv. „baby-boom“. Snížení počtu sňatků lze tedy připisovat neochotě mladých lidí vstupovat do manželství (HAŠKOVÁ, RABUŠIC, 2008).

V ostatních západoevropských zemích od 60. let minulého století docházelo ke změnám, které se nazývají „druhým demografickým přechodem“. Mladí lidé upřednostňovali partnerské soužití před uzavíráním manželství. Zvyšoval se počet rozvodů starších párů a zvýšil se věkový průměr partnerů vstupujících do manželství. Vlivem nově vzniklé společenské situace nastávaly změny v demografickém chování. Rozvíjela se emancipace žen, individualismus a docházelo k odmítání tradičních hodnot. Současně se mladí lidé snažili o zvýšení vlastní životní úrovně a využívali možnosti studia na středních a vysokých školách. V návaznosti na společenské změny rostl počet nezaměstnaných a s tím související snížení počtu uzavřených manželství a narozených dětí (FIALOVÁ, 2000).

V naší společnosti dochází k těmto změnám relativně rychle. Z dostupných statistik se v roce 2000 narodilo 19 792 dětí mimo manželství, což bylo 21,8 % z celkového počtu všech narozených dětí. V současné době se již tento údaj více jak zdvojnásobil. Dle uvedených statistik je zřejmé, že se z celkového počtu narozených dětí v roce 2016 narodilo mimo manželství 48,6 % dětí, tedy 54 733. Za posledních 27 let se počet dětí narozených mimo manželství zvýšil 6 krát. Z těchto údajů se dá předpokládat, že se stává novým trendem partnerské soužití (Demografická příručka - 2017).

Rozhodnutí uzavřít sňatek závisí na spoustě faktorů. Jedním z nich je skutečnost, že v jistém ohledu je manželství závazek, který není snadné rozdělit. Dalším faktorem mohou být ekonomické, bytové či další důvody, jako jsou individualismus, emancipace žen nebo zvýšení vlastní životní úrovně. Rozvoj naší společnosti umožňuje poměrně vysokou životní úroveň všech občanů, proto se snaží mladí lidé dosáhnout úrovně, na kterou byli zvyklí ve svých rodinách. Skutečnost, že partnerské soužití je preferováno před manželstvím, může být společenským problémem. Přes skutečnost, že dochází k preferenci partnerského

soužití, je nutné rozlišovat partnerské soužití a takzvané „soužití na zkoušku“ (KRAUS, 2006).

V uvedeném dotazníkovém šetření (KRAUS, 2006) dává přednost 70,5 % dotazovaných manželství před partnerským soužitím dle následující tabulky:

Pohlaví /věk	16 let	17 let	18 let	19 let	Celkem
Muži	75,4	81,2	68,4	56,1	70,3
Ženy	84,5	77,9	66,6	51,2	70,7
Celkem	80,1	79,4	67,6	53,8	70,5

Tabulka číslo 1: Dávání přednosti manželskému soužití před partnerským svazkem (v %), N=703

Zdroj: (KRAUS, 2006, s. 82)

Z tohoto šetření (viz Tabulka č. 1) je zřejmé, že s vyšším věkem dochází k poklesu důvěry v manželství a zvyšuje se volba partnerského soužití. Zajímavé je, že možnost manželství volí více mužů než žen. S tímto se pojí i skutečnost, že se projevuje vyšší pokles volby manželství u žen, a to z 84,5 % u 16 letých na 51,2 % u 19 letých, než u mužů, kde se jedná o pokles ze 75,4 % na 56,1 %. Z uvedených údajů lze předpokládat, že se tento model společného partnerství bez manželství bude rozšiřovat. Předpokladem je i vysoká tolerance rodičů a společnosti vůči partnerství bez manželství. Z toho také vyplývá, že se bude prodlužovat doba společného partnerského soužití.

Manželství je pak legalizace předchozího vztahu, který se rozvinul mezi dvěma lidmi. Mladí lidé ve věku mezi 15-18 lety jsou většinou studenty středních škol. V tomto období dochází ke změnám, které jsou spojené s prvními partnerskými vztahy. Tyto partnerské vztahy ovlivňují hodnoty, které si mladí lidé vymezují vůči rodičovství a manželství. Mladí lidé si vybírají budoucí povolání, oddělují se od původní rodiny a také si vytvářejí základní představy o případném budoucím partnerovi.

Kraus (2006, s. 83) při dotazníkovém šetření sledoval postavení hodnoty „manželství“ (uzavření sňatku) v nabízené škále hodnot (viz Tabulka číslo 2).

Uspořádání hodnot v tabulce je od nejvíce atraktivní volby po nejméně atraktivní. Není asi překvapením, že u takto mladých lidí jsou na předních místech vzdělání, cestování, případně pořízení auta. Z výsledků vyplývá, že je u žen (2. místo) více preferováno mít vztah než u mužů (4. místo). Zajímavé je jistě i to, že ženy upřednostňují vzdělání více než muži. Naopak muži spíše upřednostňují dobré pracovní místo. Vzhledem k věku dotázaných je pochopitelné, že je pro ně důležitější mít nějaký vztah než samotné uzavření sňatku.

Pořadí	Muži	Pořadí	Ženy
1	Zdraví	1	Zdraví
2	Místo	2	Vztah
3	Byt	3	Místo
4	Vztah	4	Vzdělání
5	Vzdělání	5	Byt
6	Cestování	6	Cestování
7-8	Auto	7	Sňatek
-	Jiné	8-10	Auto
9.	Sňatek	-	Chalupa
-	Chalupa	-	Postavení
11	Postavení	11	Jiné

Tabulka č. 2: Pořadí životních priorit podle pohlaví, N=1049

Zdroj: (KRAUS 2006, s. 83)

Další šetření (viz Tabulka číslo 3) ukazuje, že se posouvá hranice, kdy chtějí lidé vstupovat do manželství, respektive uzavřít sňatek. Nejvíce respondentů volilo pro uzavření manželství věk 25 let, a to 15,7 % (11,5 % mužů, 18,7 % žen). Podle tabulek sňatečnosti Českého statistického úřadu (Demografická příručka - 2017) se tato hranice posouvá. V roce 2000 byl průměrný věk svobodných ženichů 28,9 let a nevěst 26,5 let, v roce 2016 už to bylo 32,2 let u ženichů a 29,9 let u nevěst. (KRAUS, 2006).

Věk (let)	Muži %	Ženy %	Cekem %
Do 20	3,5	5,4	4,7
21	1,4	1,3	1,3
22	3,3	6,2	4,9
23	3,1	5,9	4,8
24	3,7	5,3	4,7
25	16,4	26,3	22,2
26	6,1	6,2	6,1
27	5,4	4,6	4,9
28	4,7	3,7	4,2
29	0,5	1,2	0,8
30 a více	11,3	3,3	6,5
Nikdy	9,4	6,3	7,7
Dosud neví	31,2	24,3	27,2
Celkem	100,0	100,0	100,0

Tabulka č. 3: Předpokládaný věk uzavření sňatku, (KRAUS 2006, s. 84)

Naopak Hamplová (2000, s. 68) uvádí, že mladí lidé ve věku 18-30 let (necelá pětina mužů a žen) volí nesezdané soužití. Převážná většina těchto mladých lidí preferuje „soužití na zkoušku“, a to necelých 70 % mužů a žen. Dle těchto údajů nepředpokládá, že by se tento trend výrazněji rozšířil, neboť mladí lidé nesezdané soužití berou spíše jako přechodnou dobu před vstupem do manželství. Lidé tedy v 90 % preferují sňatek, i když je pro ně důležité společné „soužití na zkoušku“.

2.2 Motivy k uzavření sňatku

Sňatek, tedy uzavření manželství dvou lidí, je jistě zásadní rozhodnutí. Pro vstup do manželství existují různé motivy. Ty jsou spojeny s představami mladých lidí, které vyplývají z jejich pohledu na manželství a také jakou úlohu mu přiřkládají.

Převládají emocionální hlediska před praktickými. Pravděpodobně nejdůležitější motivací mladých lidí (mužů i žen) k uzavírání sňatku je láska, bezpečné zázemí a snaha o to, aby se děti narodily až po sňatku. V převážné většině případů je starost o dítě starostí ženy, a proto je v tomto období žena závislá na příjmu muže. Pro ženu je důležité, aby měla nějakou právní jistotu, že ji muž neopustí. Žena také očekává podporu společnosti, že bude schopná uživit dítě i sebe v případě, že by ji partner opustil. Z těchto důvodů je zřejmé, že ženy kladou důraz na zajištění finančních prostředků, a to převážně z důvodu nižšího ohodnocení v zaměstnání. Důsledkem je, že se zachovává tradiční model, tedy muž jako živitel rodiny, ale spíše z nutnosti (finanční závislost).

Současným trendem je trend odkládání sňatků. Základním předpokladem pro odkládání sňatku jsou ekonomické podmínky, tedy finanční nezávislost, a vlastní bydlení. Z tohoto důvodu jsou mladí lidé odsouzeni k podpoře primárně ze strany svých rodičů a státu. Využívají hlavně podpory pro zabezpečení samostatného bydlení. Možnost společného nezávislého bydlení, hospodaření a dostatečně dlouhé známosti zahrnuje prověření schopnosti a udržitelnosti společného života, což je předpokladem pro silný a harmonický partnerský vztah (FIALOVÁ, 2000).

2.3 Faktory ovlivňující rozvodovost a rozpad manželství

Přístupy, které zkoumají nestabilitu partnerských vztahů a pracují se souvislostmi, a předpoklady rozvodů či rozchodů vycházejí zpravidla z konkrétních empirických studií. V českém prostředí je výzkum na toto téma, zejména v případě rozpadu kohabitací, teprve ve svých počátcích. Tyto faktory lze rozdělit na socializační faktory, faktor předmanželské kohabitace, faktory vycházející z teorie racionální volby a faktory hodnot, vzdělání a genderu (*Gender - rovné příležitosti – výzkum*, 2016).

Z demografické příručky (Výběr publikací ČSÚ, 2015) Českého statistického úřadu vyplývá, že existuje mnoho důvodů, které se podílejí na skutečnosti ovlivňující rozvod manželství (Příloha číslo 2 - „Příčiny rozvratu manželství“). Statistiky ukazují na faktory, které ovlivňují rozvodovost v České republice.

Některé ovlivňují rozvodovost více a některé méně. Nejvíce způsobuje rozchod, respektive rozvod manželství, rozdíl povah názorů a zájmů, a to v příčinách, které způsobili muži i ženy. Statistickou zajímavostí může být i měnící se tendence příčiny rozvodu manželství, jako je alkoholismus u mužů a nevěra u obou pohlaví, která se nacházela na místě s nejvyšším počtem rozvodů na počátku měřeného období, tedy v roce 1986, a stále klesajícím počtem rozvodů z výše uvedených důvodů v roce 2015, a to s přibližně stejným počtem sňatků.

Z výzkumu vyplývá, že lidé, kteří pocházejí z rozvedeného manželství, mají vyšší riziko rozvodu. V ČR se mezigeneračnímu přenosu věnovala Anna Šťastná (2008), která zjistila, že není důležitý sám rozvod rodičů, ale nízký věk prvního partnerství, typický právě pro dcery rozvedených rodičů. Významnou roli hrají také zkušenosti s předchozími rozchody. V případě druhých manželství je rozvodovost vyšší než u manželství prvních. Příčina rozvodovosti druhých manželství je vysvětlována dvěma způsoby. V prvním případě jde o nesoulad v osobnostních vlastnostech partnerů, volnější přístup k rozvodům a jsou více genderově vyrovnaní. Ve druhém případě jde o rozdílnou dynamiku vztahu (jiné uspořádání rodiny, nevlastní děti atd.).

Předpokládá se spojitost vyššího rizika rozpadu manželství z důvodu předmanželské kohabitanace. Vyšší početnost rozpadu manželství může být v tomto případě způsobena i danými kulturními faktory. Z porovnání rozvodovosti v případě předmanželské kohabitanace v 21 evropských zemích vyplývá, že tato skutečnost nemá vliv na rozvod manželství. V zemích, kde není zvykem předmanželská kohabitanace (jižní Evropa), se riziko rozvodu manželství zvyšuje. Vliv na rozvodovost v případě předmanželské kohabitanace mohou mít i další faktory, jako je genderová vyrovnanost a liberálnější postoje k manželství i k životu (*Gender - rovné příležitosti – výzkum, 2016*).

2.4 Populační situace v ČR

Celkový obraz vývoje manželství jako instituce za posledních několik desítek let a faktorů ovlivňujících jeho udržení a dobu trvání, ukazuje níže uvedená demografická statistika (viz příloha), která shrnuje toto období. Dle této statistiky

lze zjistit, jakým způsobem se vyvíjel postoj k manželství a partnerství za poslední období několika let. Dnešní mladí lidé stále častěji vstupují do manželství a pořizují si rodinu ve vyšším věku. Stále více párů zůstává v nesezdaných partnerských vztazích. Z tohoto důvodu je v následujícím textu uveden průběh populačního vývoje od poloviny minulého století.

Pro přiblížení populačního vývoje je nutné uvést, jaký byl průběh společenské a demografické situace. V polovině 60. let se u nás zabydlel model demografického chování, který odpovídal potřebám a způsobu života občanů tehdejšího Československa. Stát se snažil zachovat alespoň základní reprodukci obyvatelstva. Základem bylo připravit mladé lidi, respektive obyvatele, včetně vdaných žen a matek, na zapojení do pracovního procesu. To znamenalo, že téměř všechny české ženy (96-97 %), jakož i čeští muži (90-95 %) během svého života alespoň jednou uzavřeli sňatek. Následně v 70. letech společnost připravila vhodné podmínky, které umožňovaly mladým lidem zakládat rodiny bez rizika. Bonusem pro mladé páry a rodiče byly bezúročné novomanželské půjčky, jesle, mateřské školy atd. Přes veškeré výhody a podporu mladých rodin byl v této době poměrně vysoký nedostatek bytových prostorů. V přidělování bytů byly upřednostňovány rodiny s dětmi a bylo zvykem, že mladé páry žily několik let společně s rodiči.

K demografickým změnám chování obyvatelstva docházelo působením nové společenské situace. Se změnou společnosti působením západoevropského způsobu chování docházelo k rozšíření individualismu, emancipaci žen, ekonomické nezávislosti žen a obecný ústup od tradičních hodnot. Mladí lidé upřednostňovali možnosti studia, zvyšovala se snaha o zvýšení životní úrovně, vybavení domácností. Ve spojení s touto situací docházelo ke zvyšování nezaměstnanosti a s tím i k obezřetnějšímu rozhodování o zakládání rodin a plánování počtů dítěte.

Po listopadu 1989 nastaly významné změny v souvislosti s reprodukčním chováním obyvatelstva. Toto období nazývají někteří demografové a sociologové druhým demografickým přechodem. V porovnání s ostatními západoevropskými zeměmi, kde docházelo k průběžné změně způsobu života mladých lidí přibližně od poloviny 20. století přetvářením celé společnosti, vytvářením podmínek pro individualizaci jednotlivce a genderově vyvážené postavení mužů a žen ve

společnosti a rodině, u nás tato změna (po roce 1993) nastala velmi rychle. S ohledem na nenaplňování požadavků vlastního bydlení a zvyšování životní úrovně se pravděpodobně tento trend časového posunu sňatků a rození dětí bude ještě posouvat v čase.

Všechny změny, ekonomické i politické, které přinášela nově se vytvářející společnost, se projevily a výrazně změnily podmínky pro demografickou reprodukci. Cestování do zahraničí, možnost soukromého podnikání, studium na různých školách, rostoucí nezaměstnanost, to vše velmi ovlivnilo mladé lidi a jejich představy o založení rodiny a početí potomka (FIALOVÁ, 2000).

3. Partnerství a mládež

Partnerství lze vnímat z různých hledisek. Můžeme hovořit o období, ve kterém dochází k poznávání, testování, vymezování „prostoru“ a zjišťování vhodnosti partnera pro následný manželský svazek (FIALOVÁ, 2000). Obecně můžeme vnímat partnerství jako duální vztah dvou jedinců, zpravidla rozdílného (heterosexuálního) pohlaví (KRAUS, 2006). Pro adolescenta jsou v tomto období důležité partnerské vztahy, které jsou většinou založeny na vztahu muže a ženy. Důležitá je zralost ve vztahu k vlastní identitě. V případě navazování partnerského vztahu je důležité zvládnout ztrátu části své identity, neboť intimní partnerský vztah je založen na zvládnutí souhry a přizpůsobení. V případech, kdy dochází k častým rozpadům, respektive rozchodům, se jedná o ukázkou nezralosti identity. Partnerské vztahy sice přinášejí nové zkušenosti a případně i prožitky, ale na druhé straně vyžadují opuštění určitých vlastních priorit. Adolescence je období, ve kterém mladý člověk dozrává ve všech aspektech svého vývoje a je tedy zřejmé, že v tomto období nejsou tyto partnerské svazky příliš stálé, a to převážně u chlapců (VÁGNEROVÁ, 2000)

3.1 Partnerství jako atribut života středoškoláků

Prvním předpokladem pro vstup do manželství jsou partnerské vztahy, které se uskutečňují již na základních školách. Jedná se o období, kdy se utvářejí

veškeré hodnoty a postoje, vznikají idoly, první lásky, zájem o erotiku. Vstupem na střední školu se otevírá spousta možností, které jsou na základní škole omezeny věkem 15 let, tedy hranicí trestní odpovědnosti. Přes veškeré snahy udržet si nějaký standard chování a jednání, existuje určité opakuující se chování a jednání, které je ovlivněno pohlavím jedince, i takové, které napodobuje chování druhého pohlaví. V návaznosti by pak mělo být primární pomáhat rozvíjet takové vztahy, které ukáží mladým správný směr, mají vypovídající hodnotu a ovlivní kvalitní partnerské soužití i v budoucím životě partnerů.

Následně lze popsat vývoj vztahů z vrstevnického hlediska. V chování se odráží snaha o upozornění ze strany opačného pohlaví prostřednictvím vnějšího vzhledu, tedy oblečení. Následně dochází k projevům chování demonstrující příslušnost k partnerovi, jako je například líbání na veřejnosti, držení se za ruce, také kouření, požívání alkoholu a podobně. Vlivem různých okolností začínají středoškoláci rozlišovat rozdíly mezi sebou a druhým pohlavím a přemýšlet o vlastnostech budoucího partnera.

Všeobecně platí, že pro budoucí život je významné, aby měl jedinec pojem o některých sexuálních rolích, a také chování, které se s tím pojí. Chování dívek i chlapců je ovlivňováno především rodiči, ale také učiteli a sociálním prostředím, ve kterém se nachází. Ve středoškolském prostředí je uplatňován přístup pro společné zázemí dívek i chlapců, tedy koedukace, která přispívá ke zmírnění napětí mezi jednotlivými pohlavími, vzájemné úctě a také k pozornému vztahu k druhému pohlaví. V dospívání dochází k uvolňování závislosti na rodičích a vzájemnému vztahu k vrstevníkům obojího pohlaví. Z těchto vztahů se vytvářejí mezi dívkami a chlapci přátelské vztahy, které vycházejí ze vzájemného respektování názorů, zájmů, postojů a podobně, a ve kterých se objevují náznaky prvních erotických zkušeností, avšak zatím nemají sexuální podtext (KRAUS, 2006). Pro toto období je jistě důležité udržovat partnerské vztahy. Takové vztahy navazují většinou dívky a chlapci (heterosexuální vztah). Vzhledem k navazování vztahů hraje velkou roli intimita. Nestabilita těchto vztahů je v tomto období přiměřená, s ohledem na vyzrálou jejich identity. (VÁGNEROVÁ, 2000)

4. Rodičovství

Plánované (promyšlené) rodičovství stojí na názoru, že volba období narození dítěte je důležitá pro jeho optimální výchovu a péči o ně vůbec. Součástí je plánování počtu i doby narození dětí a s tím i předcházení nechtěnému početí (HARTL, HARTLOVÁ, 2010). Rodičovství je jistě v základu biologicky podmíněno a je součástí identity člověka. Nezanedbatelnou součástí jsou psychologická a sociální role budoucích rodičů. V případě rodičovství se očekává zodpovědnost a emocionální spojení s dítětem a je vysoce společensky hodnocena (VÁGNEROVÁ, 2000).

Z biologického hlediska jsme všichni předurčeni k tomu, abychom byli rodiči a hledali si partnera. Z toho vyplývá, že je v nás uloženo rodičovské a partnerské chování. Celá společnost, a tedy i mladí lidé, jsou ovlivňovány novými trendy a vývojem dané společnosti, které mohou ovlivňovat představy o partnerském chování, a také mohou způsobovat zánik funkce rodiny. Mezi muži a ženami jsou zřejmé rozdíly, které jsou podmíněny biologicky. Rozdíly, které vyplývají z jejich podstaty, jsou ale základním kamenem pro fungování rodiny. Je zřejmé, že působení společnosti na jednotlivce má své limity, po jejichž překročení může dojít k zásadním změnám v chování, což v důsledku může ovlivnit i funkci rodiny.

Z hlediska vývoje předchází chování rodičovskému chování partnerské. Pozorování zvířat přináší jisté znaky chování, ze kterých lze vyčíst, jakým způsobem pečují o svá mláďata, živí je a ochraňují, což jsou známky rodičovského chování. U lidských partnerů lze pozorovat chování, kterým si vzájemně poskytují určitou péči. Starost o druhého se prolíná mezi oběma partnery. Přes všechnu starost o své potomky i jeden o druhého jsou ale stále příslušníky vlastního pohlaví.

Samci vyšších živočišných druhů jsou agresivnější, na rozdíl od samic, které projevují svoji agresivitu převážně jen v případě, kdy jsou ohrožena její mláďata. Pro rodičovství je tedy zásadní, aby se zachovaly původní podstatné znaky chování muže a ženy. Muž jako „dobyvatel“ a žena postojem podvolování. V případě, že nejsou evidentní rozdíly v chování muže a ženy, nedochází k vytvoření vztahu.

Výběr partnera je tedy pro ženy i muže zásadní. Ženy vybírají své partnery dle jejich schopnosti pečovat o společného potomka a v případě nutnosti i o ni. Muži v případě výběru budoucí partnerky a matky jejich dětí dávají přednost zdravým, mladým a hezkým ženám, neboť na základě těchto hodnot budou jejich děti z hlediska biologického zdatné a zdravé. Vývoj lidského dítěte je specifické svým poměrně dlouhým zráním a dobou dospívání. Pro lidský rod je typická a důležitá role otce v období dospívání dítěte. Děti, kterým se věnují oba rodiče, jsou ve výhodě oproti dětem, které vychovává jen matka. Rodičovství je tedy základním předpokladem z hlediska výchovy dětí, který ovlivňuje společnost a její vývoj. Rodiče mají nezastupitelnou úlohu při vývoji nové generace, s akcentem na vhodné a plodné prostředí pro jejich výchovu (MATOUŠEK, 1997).

5. Vliv rodiny na hodnotovou orientaci dítěte

Každá společnost a kultura s sebou nese změny, které ovlivňují názory a jednání jejich členů. Samozřejmě i rodina jako malá společenská skupina ovlivňuje svým jednáním, chováním a světonázorem své členy. S tím souvisí i otázka vlivu rodičů a rodiny na postoje a hodnotovou orientaci dětí na manželství, partnerství a rodičovství. Rodina je základem pro socializaci dítěte, utváření hodnot, naplnění jeho potřeb a začlenění do společnosti. Působení rodiny má tedy nezastupitelnou úlohu. V první řadě záleží na hodnotové orientaci rodičů, jejich světonázoru, náboženském vzdělání a politickém přesvědčení. Z aktuální studie výzkumného ústavu práce a sociálních věcí vyplývá, že se mimo manželství rodí přibližně třetina dětí a rozváděna je téměř polovina manželství. Nastává trend, čím starší dítě, tím je větší pravděpodobnost toho, že nežije v úplné rodině (BOCAN, 2012).

Celý proces socializace jedince se uskutečňuje především v dětství, ale probíhá vlastně během celého života. Množství faktorů působících na jedince ovlivňuje průběh socializace a jeho začlenění do společnosti. Postoje jedince utvářené v raném věku ovlivňují další události, jako je vstup do školy dospívání. Mění se také vnímání autorit, lidského chování, přístup k pravidlům a normám. V mladším věku se vytváří pouto převážně s rodiči, později s kamarády, přáteli

a následně pak s někým, s kým pojí jedince emocionální pouto. S ohledem na budoucnost dětí je jasné, že v kategorii dětí 10-15 let se projevují skutečnosti, které odpovídají jejich věku. Z výzkumu vyplývá (BOCAN, 2012, s. 145), že přibližně jedna pětina dotázaných dětí měla svoji životní dráhu spojenou s nějakým konkrétním povoláním. Nejvíce děti volily povolání jako lékař, lékařka, učitel, učitelka, zvěrolékař, zvěrolékařka, zpěvák, zpěvačka, modelka, pilot, automechanik nebo kadeřnice. Jen pro malou část dotázaných je důležitá vlastní rodina. Část by ráda cestovala nebo využila možnosti studovat v zahraničí. Z tohoto přehledu vyplývá, že většina těchto dětí ani neuvažuje být rodičem a založit vlastní rodinu.

5.1 Charakter rodiny a vliv rodiny na jednotlivce - historický diskurz

Naše společnost a kultura je zaměřena na rozvoj osobnosti a charakteru jedince primárně působením rodiny a rodičovské péče a také na duševní rovnováhu dospělého. V současnosti je možné v západních kulturách zdůrazňovat vlastní individualitu v zábavě, zájmech, profesi i při rekreaci. Mít vlastní rodinu a někam patřit již není nutností. Zde je znatelný kontrast v porovnání s naší kulturou a jinými kulturami. Porovnání v přístupu rodiny lze najít i v historii, kde lze pozorovat, jakým způsobem působilo rodinné prostředí a jak se utvářely osobnostní vlastnosti jedince.

Příkladem je období osvícenství (konec 17. století), kdy došlo k obratu ve významu rodiny pro jednotlivce. Odmítnutím pozice a autority panovníka nebo odmítnutím boha se začaly prosazovat zájmy městských středních tříd. Rodiče přestali být závislí na svých dětech a jejich děti dostaly možnost lepšího společenského postavení, které se neobešlo bez nutnosti studia.

Na začátku novověku byl jedinec (dítě) vychováván z pohledu dnešní výchovy poměrně dost necitlivě. Výchova byla autoritářská, děti se bily. V tehdejší době se výchova zaměřovala na pevnou disciplínu, víru v boha a dobrou výživu.

Následně v období po buržoazních revolucích rodiče ze středních tříd rozvíjeli autonomii svých potomků. Základem bylo rodinné zázemí a stabilní partnerství rodičů. Cílem byl postup na pomyslném společenském žebříčku vlastních potomků. Tato otázka se rozvíjela od 18. až po 20. století, kde se ideál takové výchovy prosadil téměř ve všech rodinách.

V dnešní době se projevují znaky volného přístupu k výchově ze strany rodičů. Z tohoto důvodu odborníci varují před přílišnou volností výchovy. Na jedné straně se objevuje varování před emancipačními trendy a na druhé straně výzva směrem k dospělým dětem, aby byly schopny konfrontovat svoje „účty“ vzhledem ke svým rodičům.

Pokud chceme, aby se celá společnost nezhroutila, je nutné, aby platila jistá pravidla, která vymezují hranice osobní autonomie. Pravidla, která stanovují a řídí naše osobní zájmy. Proto by měla být rodina základem pro vytváření laskavého a láskyplného prostředí a zároveň kladoucí rámec pravidel, ze kterých by si měl mladý člověk vytvářet představu o pravidlech a mezích. Rodiče by měli vytvářet prostředí, ve kterém je jasný rozdíl, určitá hranice. Tato hranice by neměla být příliš těsná, neboť po té dochází k izolaci mezi oběma generacemi. Dítě pak může pociťovat určité oddělení a cítí malou podporu ze strany svých rodičů. Na druhé straně, v podobě přílišné volnosti těchto hranic, dochází k problémům. Přílišná volnost tohoto svazku vytváří skupinu individualit, ve které se snaží všichni vše rozhodnout a ve výsledku se nevyřeší nic a nikdo za nic neodpovídá.

Nejzásadnějším spojenectvím mezi rodiči a dětmi je rodová aliance, tedy rodič a dítě stejného pohlaví. Dítě se porovnává se svým rodičem. Získává sociální dovednosti, učí se ovládat své emoce, učí se základům své sexuální role, rozvíjí svůj intelekt a morální hodnoty. Výzkumy bylo prokázáno, že matky mají blíže ke svým dcerám a otcové ke svým synům. Děti, které vyrůstaly v prostředí, kde se nacházeli oba rodiče, dosahují vyšších kvalit výsledků testů inteligence než děti, které vyrůstaly bez takového vzoru. Například, z hlediska kriminálního chování chlapců v dospívání se snižuje riziko takového chování v případech přítomnosti otců v rodině (MATOUŠEK, 1997).

Dalším významným spojenectvím je spojenectví mezi dětmi. V tomto případě se u dětí vytvářejí hodnoty, které se projevují ve vztazích nejen partnerských, ale i mezi spolužáky, kolegy či přáteli. Prvorozené děti jsou více spjaty se světem dospělých. Druhorozené lépe vycházejí se svými vrstevníky. Doplnkové sourozenecké pozice manželů předurčují vyšší pevnost svazku a spokojenost v manželství. Založení rodiny a vytvoření trvalého svazku s dospělým člověkem opačného pohlaví je vidinou spokojenějšího života (MATOUŠEK, 1997).

Každý člověk touží po založení rodiny, respektive rodinném soužití. Rodičovská role je jistě podmíněna faktory, které vychází ze skutečnosti ženské a mužské role. Dle výzkumů je pro většinu starých lidí nejšťastnějším obdobím jejich života právě období, kdy založili rodinu a měli děti (MATOUŠEK, 1997).

II. Empirická část

6. Výzkumný problém

Výzkumným problémem této práce je problematika partnerství, manželství a rodičovství. Cíl, kterého by mělo být dosaženo, je spjat s postoji a hodnocením životních priorit, výhod a nevýhod manželství, priorit ve vztahu k partnerství a manželství žáků Gymnázia Pardubice. Z vývoje partnerského chování dnešních mladých lidí je zřejmé, že se zvyšuje věk vstupu do manželství, počet partnerských svazků i tolerance společnosti a rodičů vůči tomuto trendu. Na základě těchto skutečností stanovuji předpoklady pro toto šetření. Předpoklad číslo 1: „Dnešní mládež upřednostňuje partnerství před manželstvím“. Předpoklad číslo 2: „Mládež vidí právní výhody jako hlavní prioritu manželství“. Předpoklad číslo 3: „Rodiče schvalují partnerské soužití před manželstvím“. Hlavní otázka celého šetření zní: Jak je manželství důležité pro mladou dospívající mládež?

Výzkumným souborem, respektive respondenty výzkumného šetření, byli studenti čtyř ročníků vyššího Gymnázia Pardubice, tedy mladí lidé ve věku 15-19 let. Pro samotné šetření jsem zvolil drobnou sondu v podobě dotazníku. Výsledná data tohoto šetření neukazují tedy realitu postojů naší populace, ale postoje mladých dospívajících lidí z výše uvedeného gymnázia.

7. Metodologie výzkumného šetření

Pro šetření jsem vybral dotazníkovou metodu, neboť umožňuje sběr dat od většího množství respondentů. Dalším důvodem pro volbu této metody je anonymita respondentů. Předpokladem je upřímnost a snadnější vyjádření názoru či postoje k jednotlivým otázkám. V úvodní části dotazníků jsem popsal cíl celého šetření, kterým je zjištění postojů žáků Gymnázia Pardubice vůči manželství a rodičovství a také, pro jaký účel je tento dotazník sestaven. V závěru celé úvodní části jsem respondentům poděkoval za čas, který věnovali vyplnění dotazníku a připojil základní informace o mé osobě pro případ nějakých nejasností či dotazů.

První tři otázky dotazníku jsou popisné a sdělují základní informace o respondentovi. První otázka zjišťuje věk respondenta, druhá pak pohlaví. Dle těchto faktografických otázek jsem rozdělil celý výzkumný soubor podle věku a pohlaví. Odpovědi na otázky v dotazníku jsou sestaveny převážně dle stupnice varianty Likertovy škály. Ve třech otázkách jsem použil škálu pořadovou.

Likertovy škály se používají a jsou vhodné pro vyhodnocení postojů a názorů lidí. Stupnice je volena takovým způsobem, aby člověk mohl vyjádřit stupeň svého souhlasu či nesouhlasu s daným výrokiem. Cílem sestavení stupnice dle Likertovy škály je, aby člověk neupadl do jednotvárného vyplňování škál. Pořadové škály se používají pro sestavení odpovědí do pořadí, které člověk volí dle jeho pohledu vzhledem k oblíbenosti položky. Na škálách může respondent určit stejnou hodnotu u různých jevů. V případě pořadové škály je předem určeno přesné stanovení pořadí ve smyslu oblíbenosti uvedeného jevu, přičemž dva stejné jevy nesmějí zaujímat stejné místo. Tímto je zabezpečena míra souhlasu či nesouhlasu s danou otázkou (GAVORA, 2000).

Otázky dotazníku jsem vyhodnotil pomocí tabulkového procesoru, ve kterém jsem si vytvořil tabulky pro zápis vyhodnocených výsledků. V jednotlivých tabulkách, rozdělených podle věku a pohlaví, jsem provedl výpočty zastoupení jednotlivých odpovědí. U otázek číslo 13, 14, 16, 17 a 18 jsem vypočítal průměrné hodnoty přiřazením koeficientů ke každé odpovědi (sestupně podle pořadí odpovědi), vynásobením počtu odpovědí a vypočítáním podílu na základě počtu respondentů. U otázek 15 a 16 s použitou Likertovou škálou to bylo v rozsahu od 5 (v případě kladné odpovědi, tedy „ano“) až po 1 (v případě záporné odpovědi, tedy „ne“). Výsledné údaje ukazují polaritu odpovědí vzhledem k souhlasnému či nesouhlasnému stanovisku na položenou otázku. Výsledné hodnoty se mohou pohybovat v rozmezí 1 až 5. Hodnota blízká se k číslu 5 ukazuje kladný postoj k nabídnuté otázce, naopak hodnota blízká se k číslu 1 ukazuje záporný postoj. U otázek 13, 14 a 17 (pořadová škála) jsem také použil přiřazení koeficientů ke každé volbě odpovědi. Otázky obsahují osm možností volby priorit dle uvážení respondentů. Z toho vyplývá, že rozsah volby priorit je v rozsahu 1-8. Pokud se tedy výsledná hodnota blíží číslu 8, jedná se o nejčtenější volbu pořadí a také

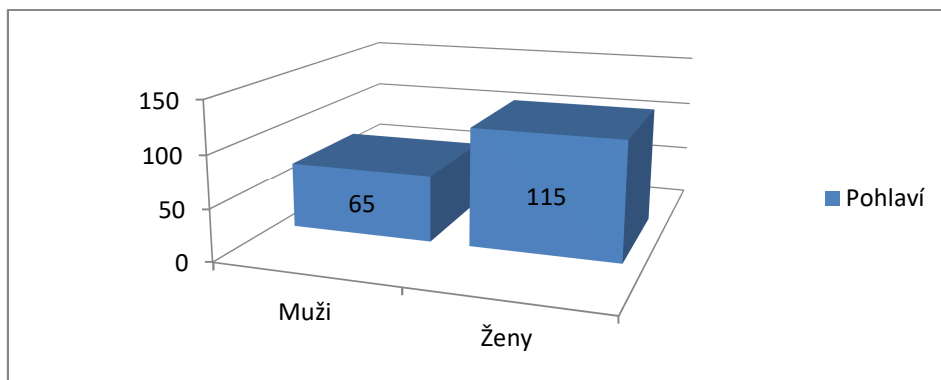
o volbu nejvyšší priority vzhledem k dané možnosti. V opačném případě se jedná o možnost s nejnižší prioritou.

7.1 Dotazníkové šetření

Po domluvě se zástupci Gymnázia Pardubice a s vyučujícími předmětu Základy společenských věd, byly v 8 třídách vyšších ročníků Gymnázia Pardubice rozdány dotazníky. Celého šetření se účastnilo 185 respondentů, respektive žáků ve věku 15-19 let, kterým byly rozdány dotazníky během vyučovacích hodin v předmětu Základy společenských věd. Dotazník obsahuje celkem 18 otázek. Otázky v dotazníku jsou položeny tak, aby ukázaly, jaké postoje mají tito žáci k instituci manželství, partnerských vztahů, rodičovství a k jejich budoucímu životu.

7.2 Vyhodnocení šetření

Dotazníky, které bylo možné využít pro toto šetření, vyplnilo 180 respondentů, tedy studentů vyššího gymnázia v Pardubicích. Pět dotazníků jsem vyřadil, neboť nebyly řádně vyplněny. Soubor tvořili studenti ve věku 15-19 let. Z toho bylo 115 respondentů ženského pohlaví a 65 respondentů mužského pohlaví (viz Graf číslo 2).

Graf číslo 2: Počet respondentů

Zdroj: Vlastní šetření autora

V následující tabulce (Tabulka číslo 4) je procentuální vyjádření jednotlivých věkových skupin vůči celkovému počtu respondentů v závislosti na pohlaví.

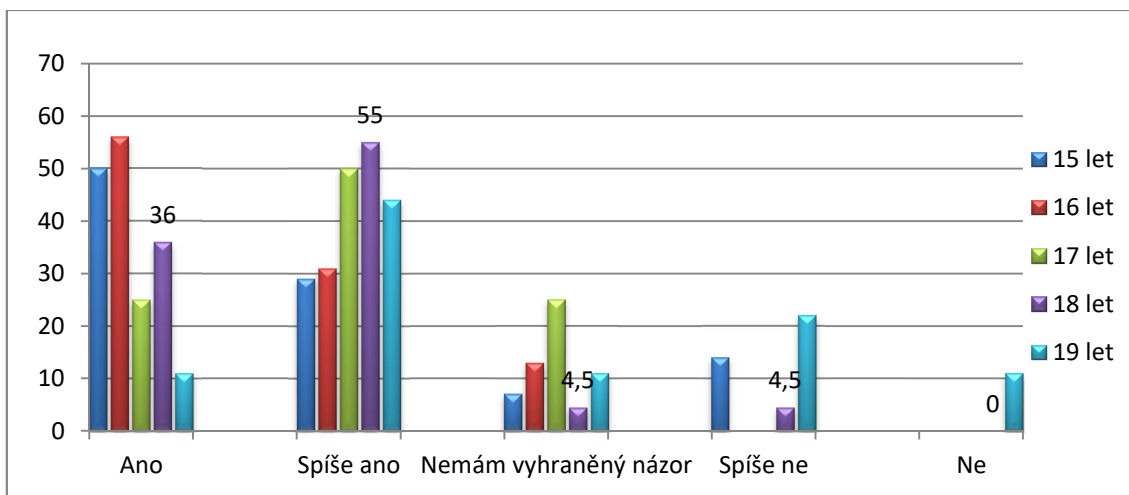
Věk / pohlaví	15		16		17		18		19		Celkem
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	
Muži	14	21	16	25	4	6	22	34	9	14	65
Ženy	11	11	19	16	30	26	33	28	22	19	115

Tabulka číslo 4: Počet respondentů dle věku a pohlaví v %

Zdroj: Vlastní šetření autora

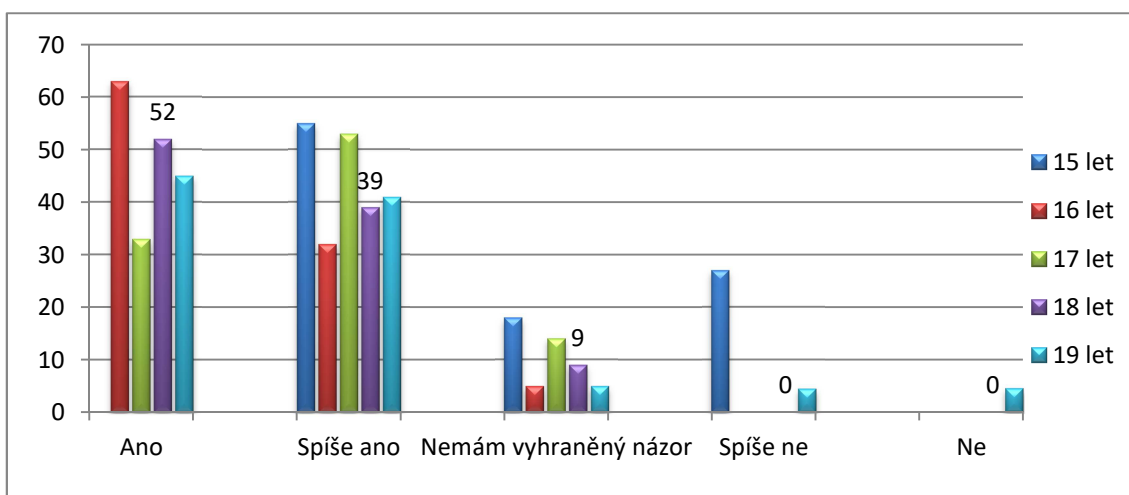
Otázka číslo 4: „Je pro mě manželství důležité?“

Z výsledků vyhodnocení otázky číslo 4 je zřejmé, že z celkového počtu respondentů (N=65) mužského pohlaví se staví ke skutečnosti, zdali je pro ně manželství důležité, 40 % s odpovědí „ano“ a 42 % s odpovědí „spíše ano“. U respondentů ženského pohlaví (N=115) je tato hodnota u odpovědi „ano“ 43 % a „spíše ano“ rovněž 43 %. Z celkových výsledků (viz Tabulka číslo 5) vyplývá, že dotazovaní mladí lidé mají kladný postoj vůči institutu manželství a je pro ně manželství důležité. Grafy číslo 3 a 4 ukazují odpovědi všech respondentů na otázku: „Je pro mě manželství důležité?“, rozdělené dle věku a pohlaví. Z výsledků je také patrné, že kladnější postoj vůči institutu manželství zaujímají respondentky ženského pohlaví.

Graf číslo 3: Je pro mě manželství důležité? (Muži)

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 4: Je pro mě manželství důležité? (Ženy)

Zdroj: Vlastní šetření autora

V případě respondentů ve věku 19 let je vidět velký pokles skóre ve prospěch důležitosti manželství. Nejvyššího počtu odpovědí „ano“ dosáhli respondenti mužského pohlaví ve věku 16 let s výsledkem 56 % a respondenti ženského pohlaví ve věku 16 let s výsledkem 63 %, dále potom respondenti ženského pohlaví ve věku 18 let s výsledkem 52 %.

Věk/pohlaví		Muži (%)	Ženy (%)	Celkem (%)
15 let	Ano	50	0	25
	Spíše ano	29	55	42
	Spíše ne	14	27	20,5
	Ne	0	0	0,0
16 let	Ano	56	63	59,5
	Spíše ano	31	32	31,5
	Spíše ne	0	0	0,0
	Ne	0	0	0,0
17 let	Ano	25	33	29
	Spíše ano	50	53	51,5
	Spíše ne	0	0	0,0
	Ne	0	0	0,0
18 let	Ano	36	52	44
	Spíše ano	55	39	47
	Spíše ne	4,5	0	2,25
	Ne	0	0	0,0
19 let	Ano	11	45	28
	Spíše ano	44	41	42,5
	Spíše ne	22	4,5	13,25
	Ne	11	4,5	7,75

Tabulka číslo 5: Je pro mě manželství důležité?

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 5: „Dal/a byste přednost volnému svazku před manželstvím?“

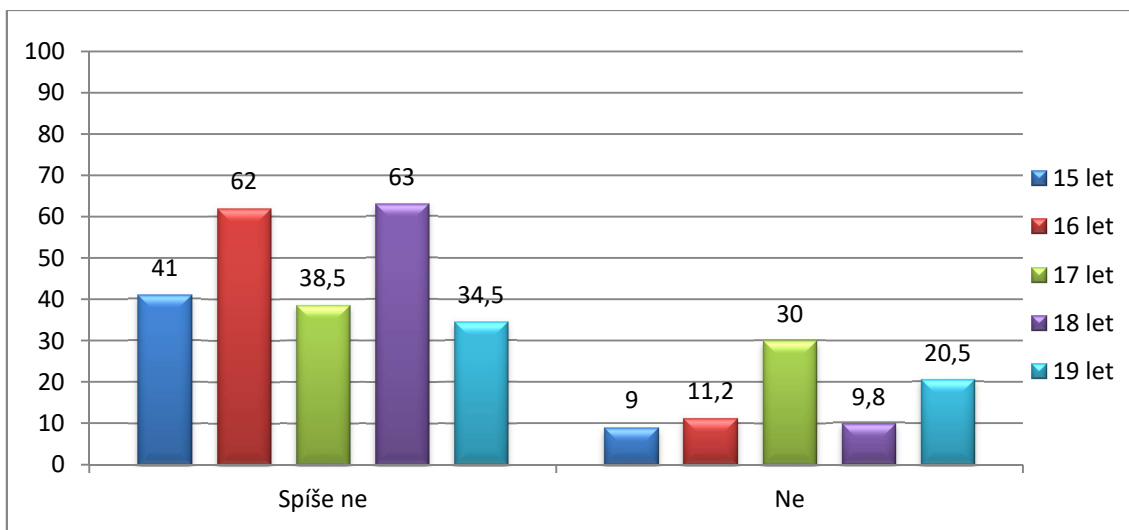
Tato otázka ukazuje na toleranci volného svazku před manželstvím. Dotázaní v ní vyjádřili svůj postoj vůči němu. Jak je patrné v tabulce číslo 6, je postoj k takovému soužití spíše negativní. V případě 19 letých dívek je tato tolerance nejnižší. Spíše se přiklánějí k možnosti, že pro ně taková varianta není příliš zajímavá. Volily odpověď „ne“ v 41 % a „spíše ne“ v 36 %. Zajímavá je skutečnost volby odpovědí u chlapců ve věku 19 let, jejichž odpovědi jsou rovnoměrně vyvážené u odpovědi „nemám vyhraněný názor“ s hodnotou 33 % s odpověďmi „spíše ne“ a „spíše ano“ se shodnou hodnotou 33 %. Výsledek může

být zkreslen nízkým počtem těchto respondentů, neboť z celkového počtu dotázaných bylo pouze 14 % mužského pohlaví. Celkově se ukazuje, že by respondenti spíše nevolili volný svazek před manželstvím. Z výsledků je také zřejmé, že u dívek se tato tolerance s věkem zmenšuje. Celkový výsledek odpovědí „ne“ a „spíše ne“ u obou pohlaví je zřejmý z grafu číslo 5.

Věk/pohlaví		Muži (%)	Ženy (%)	Celkem (%)
15 let	Ano	0	9,1	4,55
	Spíše ano	29	0	14,5
	<i>Nemám vyhraněný</i>	7,1	55	31,05
	Spíše ne	64	18	41
	Ne	0	18	9
16 let	Ano	6,3	5,3	5,8
	Spíše ano	0	0	0,0
	<i>Nemám vyhraněný</i>	31	11	21
	Spíše ne	56	68	62
	Ne	6,3	16	11,15
17 let	Ano	0	17	8,5
	Spíše ano	0	27	13,5
	<i>Nemám vyhraněný</i>	0	20	10
	Spíše ne	50	27	38,5
	Ne	50	10	30
18 let	Ano	0	3	1,5
	Spíše ano	14	9,1	11,55
	<i>Nemám vyhraněný</i>	18	6,1	12,05
	Spíše ne	59	67	63
	Ne	4,5	15	9,75
19 let	Ano	0	0	0,0
	Spíše ano	33	4,5	18,75
	<i>Nemám vyhraněný</i>	33	18	25,5
	Spíše ne	33	36	34,5
	Ne	0	41	20,5

Tabulka číslo 6: Dal/a byste přednost volnému svazku před manželstvím?

Zdroj: Vlastní šetření autora

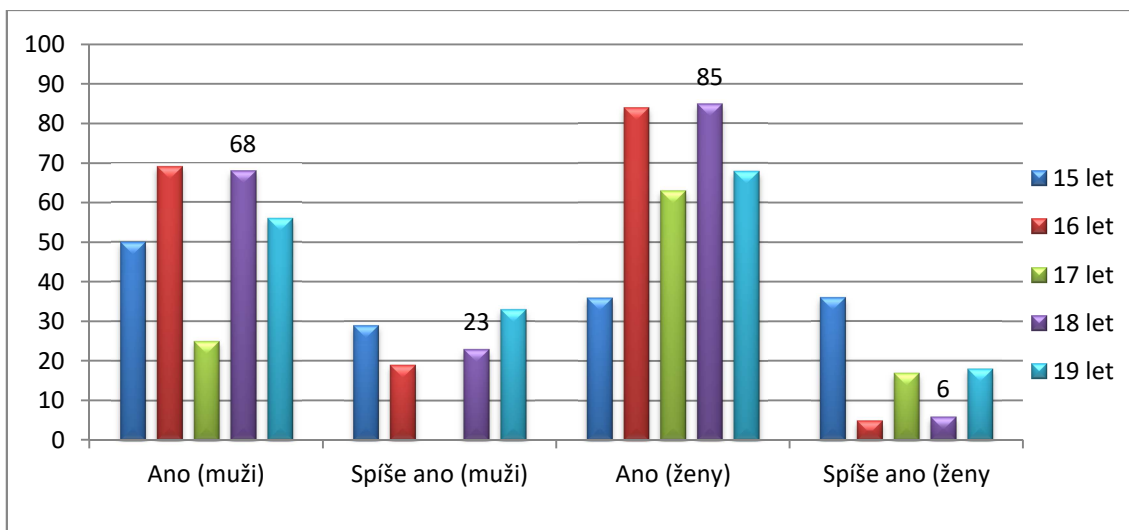

Graf číslo 5: Dal/a byste přednost volnému svazku před manželstvím?

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 6: „Plánujete mít v budoucnu děti?“

V šesté otázce respondenti odpovídali na otázku, zdali plánují mít v budoucnu děti. Z odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že tito mladí lidé spíše volí variantu mít v budoucnu děti. U respondentů mužského pohlaví, z celkového počtu všech dotázaných, je tato hodnota 60 % u odpovědi „ano“ a 23 % „spíše ano“. U zástupců ženského pohlaví je 71 % odpovědi „ano“ a 14 % odpovědi „spíše ano“, což ukazuje, že většina respondentů je nakloněna k založení rodiny, respektive mít děti. Jen 1,5 % mužů a 2 % žen volilo, že nechce mít v budoucnu děti. Hodnoty ovlivnili respondenti mužského i ženského pohlaví vyššího věku, konkrétně 18 a 19 let. Nejvíce odpovědi „ano“ volili respondenti ženského pohlaví ve věku 16 let - 84 % a ve věku 18 let - 85 %. V případě respondentů mužského pohlaví volilo nejvíce odpovědi „ano“ ve věku 16 let - 69 % a 18 let - 68 %, jak je vidět v grafu číslo 6.

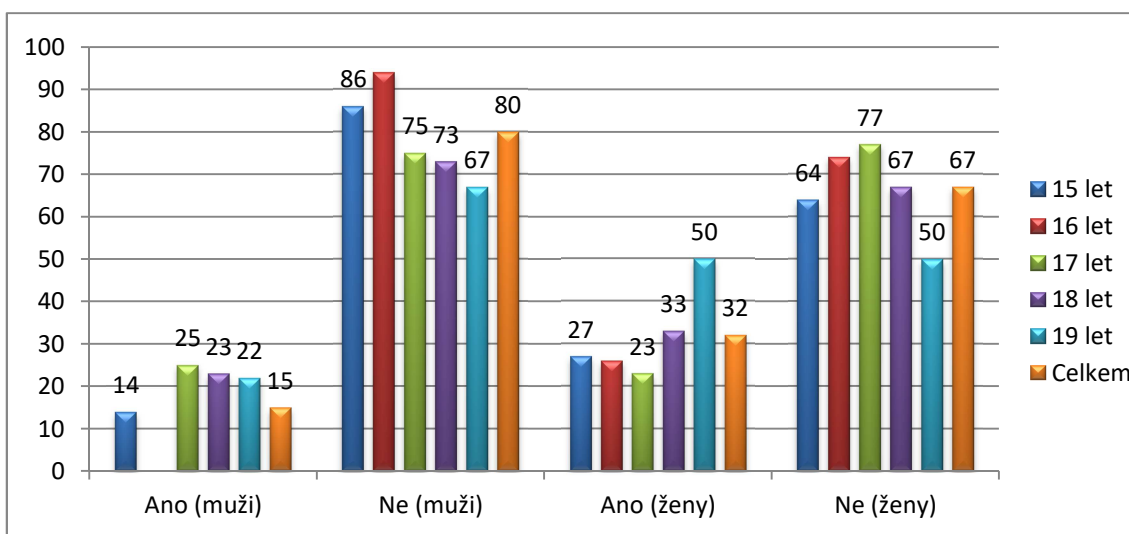

Graf číslo 6: Plánujete mít v budoucnu děti?

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 7: „Máte stálého partnera?“

Z výsledků vyhodnocení otázky číslo 7 vyplývá, že mezi dotázanými všech věkových kategorií je u obou pohlaví přibližně jedna třetina, která má stálého partnera a dvě třetiny jsou bez stálého partnera. Je patrný znatelný rozdíl mezi dívkami vyššího věku (konkrétně 18 a 19 let), které odpověděly na otázku „ano“, oproti chlapcům stejného věku. Celkový přehled je uveden v grafu číslo 7.

Graf číslo 7: Máte stálého partnera?

Zdroj: Vlastní šetření autora

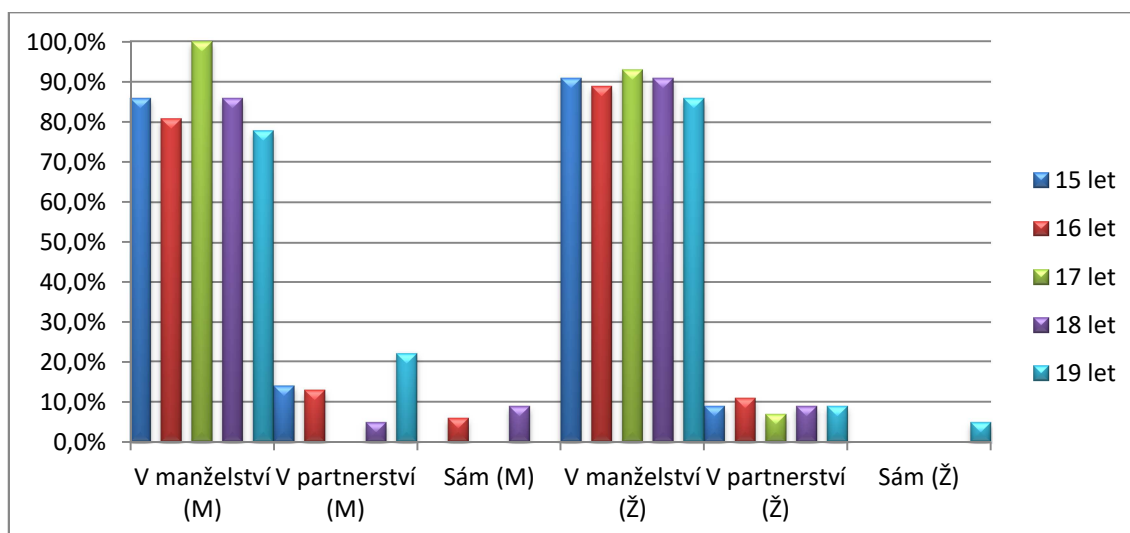
Otázka číslo 8: „Jak chcete prožít život?“

Z šetření je zřejmé, že převážná většina dívek a chlapců na této škole preferuje prožít život v manželství. Z připravených možností, tedy prožít život v manželství, partnerství nebo sám, odpovědělo 90 % všech dotázaných respondentek ve věku 15-19 let a 83 % respondentů, že chce prožít život v manželství, což je pro přehled uvedeno v tabulce číslo 7. Přesto je mezi respondenty 9% respondentů mužského pohlaví a 8 % respondentů ženského pohlaví, kteří preferují partnerské soužití. Mezi všemi respondenty je 5 % mužů a 1% žen, kteří chtějí žít sami. Celkový přehled je uveden v grafu číslo 8.

Pohlaví/věk	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	Celkem
Muži %	86	75	100	86	78	83
Ženy %	91	89	93	91	86	90
Celkem %	88,5	82,0	96,5	88,5	82,0	86,5

Tabulka číslo 7: Prožít život v manželství

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 8: Jak chcete prožít život?

Zdroj: Vlastní šetření autora

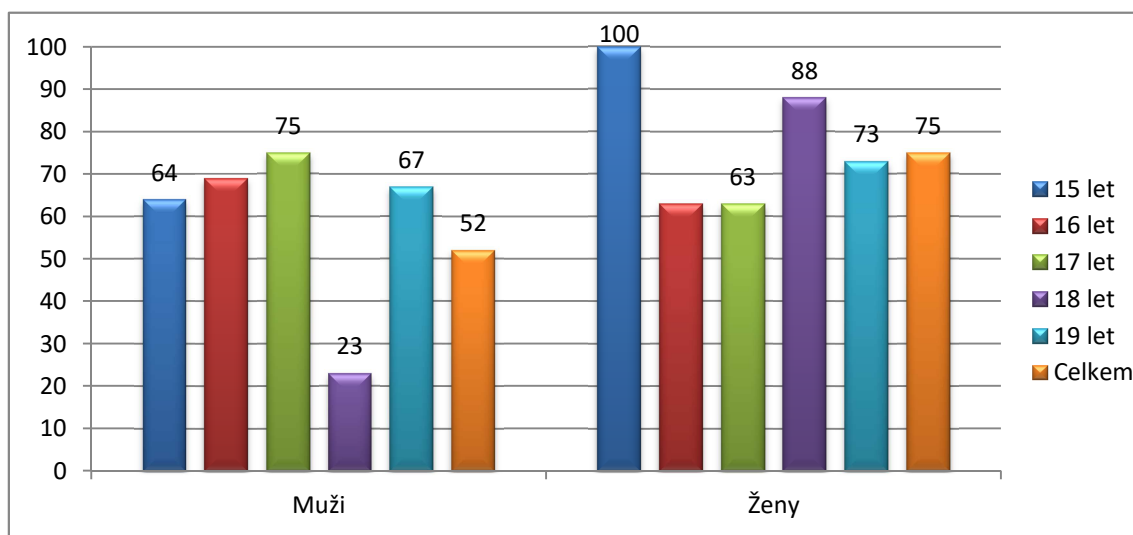
Otázka číslo 9: „V jakém věku je podle Vás nejlépe vstoupit do manželství?“

Zde se potvrzuje skutečnost, která je zřejmá i ze statistik ČSÚ, že se zvyšuje věk svobodných nevěst i svobodných ženichů. Z výzkumu na gymnáziu vyplývá, že 52 % zástupců mužského pohlaví a 75 % ženského pohlaví vidí jako nejvhodnější věk pro vstup do manželství mezi 26-30 lety, což je přehledně uvedeno v tabulce číslo 8 a graficky vyjádřeno v grafu číslo 9.

Pohlaví/ věk	15 let		16 let		17 let		18 let		19 let		Celkem	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
18-20	0	0	0	0	0	0	55	0	0	0	18	0
21-25	29	0	25	32	25	30	14	12	22	27	22	22
26-30	64	100	69	63	75	63	23	88	67	73	52	75
>30	7	0	6	5	0	7	8	0	11	0	8	3

Tabulka číslo 8: Preference věku vstupu do manželství v %

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 9: Vstup do manželství 26-30 let dle věku v %

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 10: „Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství?“

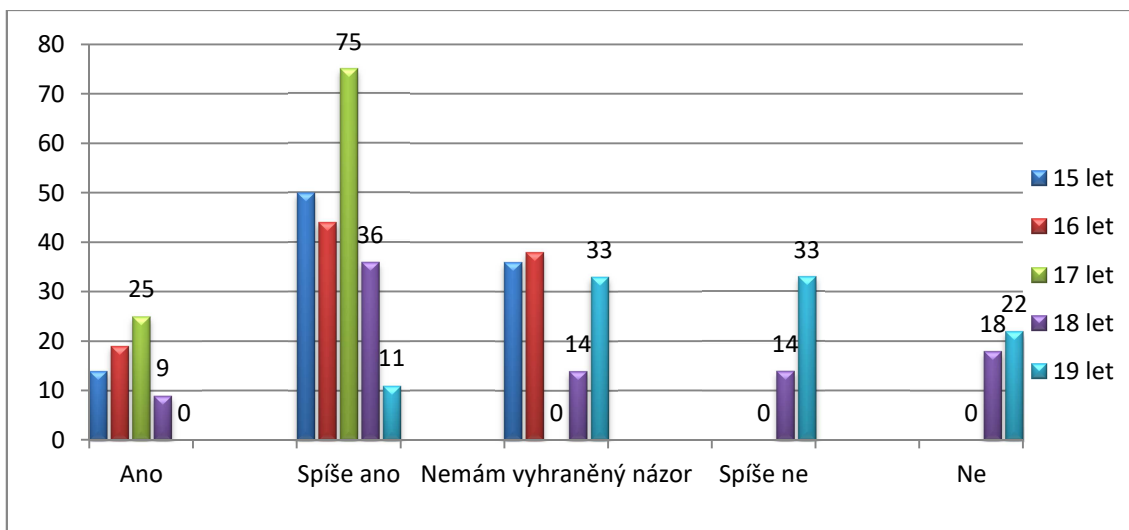
Otázka číslo 10 navazuje na otázku číslo 6 (Plánujete mít v budoucnu děti?). Z přiložené tabulky číslo 9 je zřejmé, jak se respondenti stavějí k otázce početí dětí až po uzavření manželství. K volbě mít děti až po vstupu do manželství se staví kladně především respondenti mladšího věku obou pohlaví. Zajímavý se zdá rozdíl v pohledu na tuto otázku mezi 19 letými respondenty mužského a ženského pohlaví. U respondentů ženského pohlaví je to 14 % odpovědí „ano“ a 32 % odpovědí „spíše ano“, u respondentů mužského pohlaví nezněla žádná odpověď „ano“ a jen u 11 % „spíše ano“. U respondentů mužského pohlaví stejného věku, tedy 19 let, odpovědělo 33 % „spíše ne“ a 22 % „ne“. Z toho vyplývá, že plán mít v budoucnu děti pro respondenty mužského pohlaví nepodmiňuje nutnost uzavřít manželství ještě před založením rodiny. Pro dívky je otázka založení rodiny až po uzavření manželství viditelně důležitější.

S vývojem jedince, se změnou názorů a s vyšším věkem dochází k určitým rozdílům, které se projevují v postojích těchto mladých lidí k otázce zakládání rodiny a vstupu do manželství (viz graf číslo 10 a 11).

Věk/pohlaví		Muži (%)	Ženy (%)	Celkem (%)
15 let	Ano	14	36	25
	Spíše ano	50	36	43
	<i>Nemám vyhraněný názor</i>	36	27	31,5
	Spíše ne	0	0	0,0
	Ne	0	0	0,0
16 let	Ano	19	21	20
	Spíše ano	44	37	40,5
	<i>Nemám vyhraněný názor</i>	38	37	37,5
	Spíše ne	0	5	2,5
	Ne	0	0	0,0
17 let	Ano	25	13	19
	Spíše ano	75	60	67,5
	<i>Nemám vyhraněný názor</i>	0	17	8,5
	Spíše ne	0	3	1,5
	Ne	0	7	3,5
18 let	Ano	9	24	16,5
	Spíše ano	36	30	33
	<i>Nemám vyhraněný názor</i>	14	30	22
	Spíše ne	14	3	8,5
	Ne	18	12	15
19 let	Ano	0	14	7
	Spíše ano	11	32	21,5
	<i>Nemám vyhraněný názor</i>	33	27	30
	Spíše ne	33	14	23,5
	Ne	22	14	18

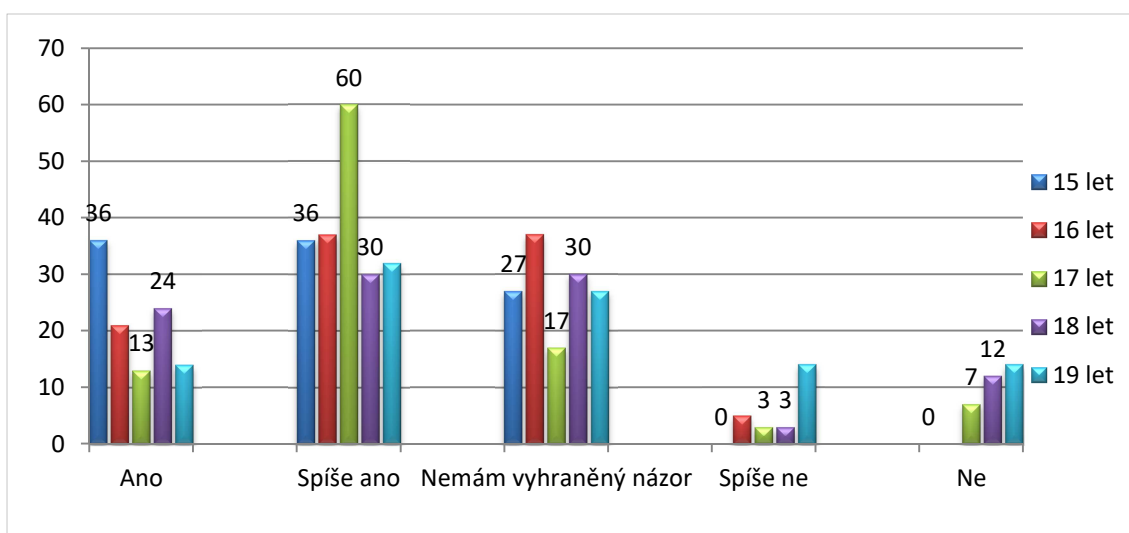
Tabulka číslo 9: Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství?

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 10: Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství? (Muži)

Zdroj: Vlastní šetření autora

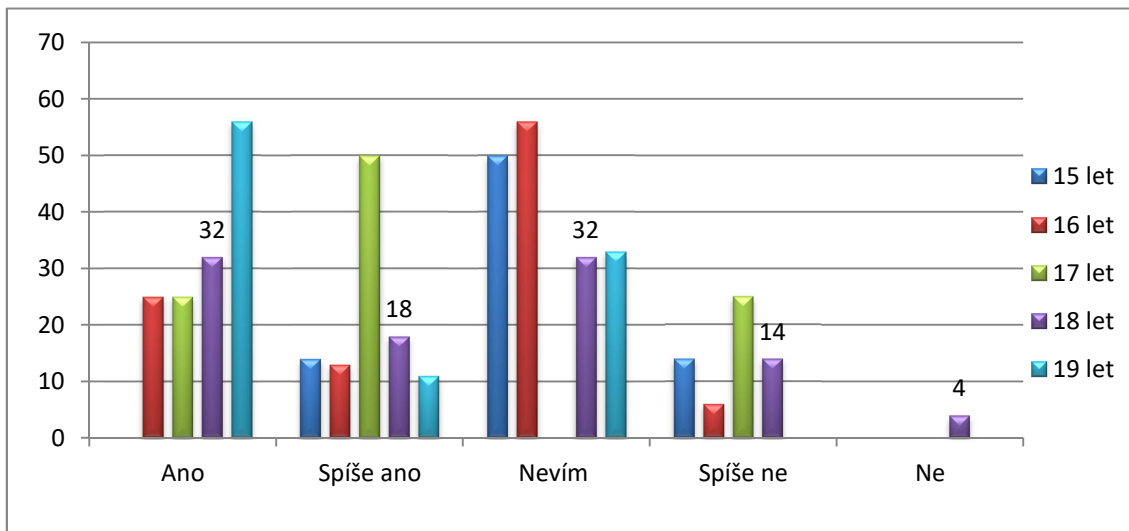
Graf číslo 11: Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství? (Ženy)

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 11: „Schvalují Vaši rodiče partnerství a rodičovství bez uzavření sňatku?“

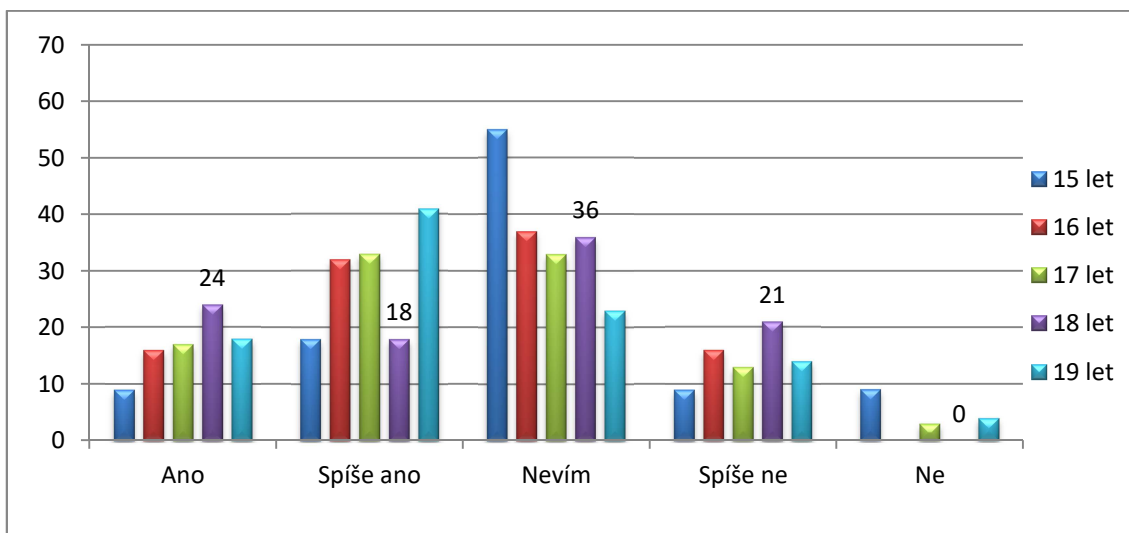
Převážná většina dotazovaných respondentů (z celého souboru) uvádí, že tolerance jejich rodičů je kladná k partnerskému soužití a případnému rodičovství bez uzavřeného sňatku. V případě 19 letých dívek je to 41% odpovědí, že jejich rodiče spíše souhlasí, u 19 letých chlapců rodiče souhlasí v 43%. U mladších žáků

jsou údaje o této možnosti pravděpodobně ovlivněny jejich věkem a skutečností, že pro ně není tato otázka důležitá a nepotřebují znát postoj svých rodičů. U těchto žáků ve věku 15 let bylo 55 % odpovědí u dívek a 50 % odpovědí u chlapců „nevím“.

Graf číslo 12: Rodiče schvalují partnerství (Muži)

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 13: Rodiče schvalují partnerství (Ženy)

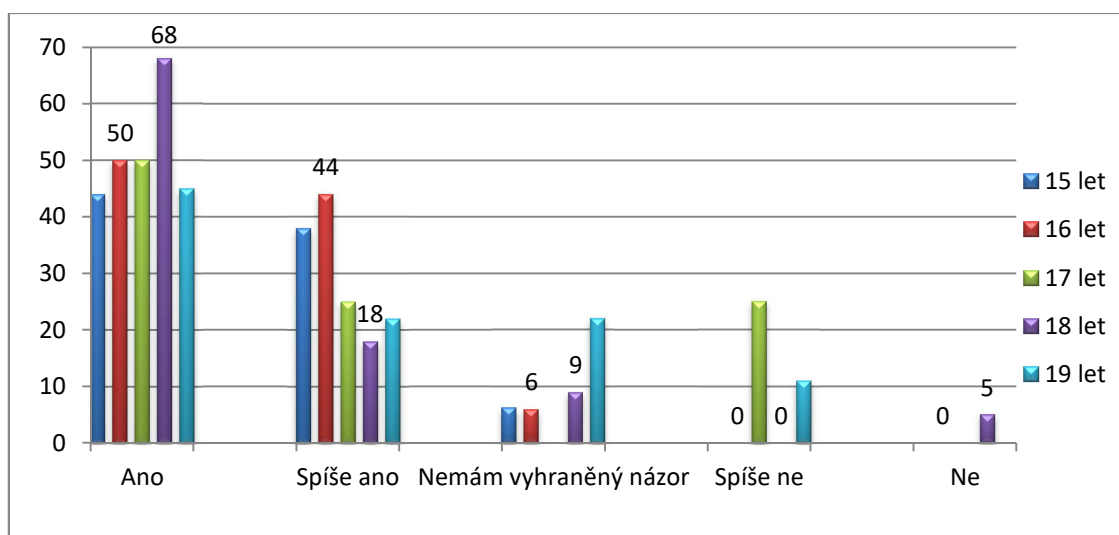
Zdroj: Vlastní šetření autora

Z grafů číslo 12 a 13 lze vyčíst dva stavy pohledem všech respondentů. Jedním je velká skupina, která na položenou otázku odpověděla „nevím“ a druhá

nemalá, která odpověděla na připravenou otázku „ano“ a „spíše ano“. Je tedy zřejmé, že rodiče respondentů jsou spíše tolerantní k partnerským svazkům bez uzavření manželství.

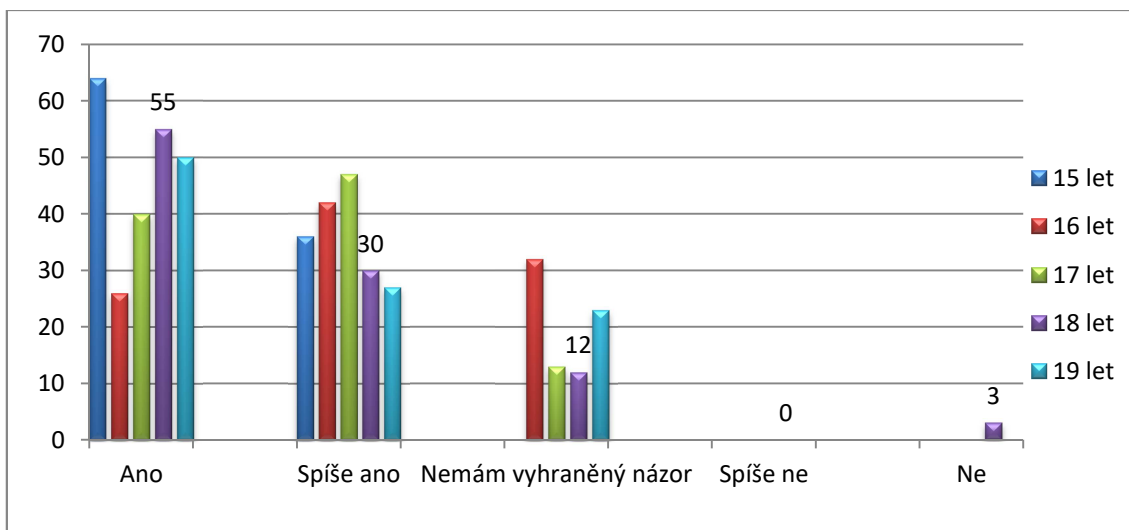
Otázka číslo 12: „Je pro Vás důležité mít práci před vstupem do manželství?“

Z vyhodnocení odpovědí na otázku číslo 12 vyplývá, že převážná většina respondentů upřednostňuje model zajištění zaměstnání před vstupem do manželství. V případě respondentů ve věku 18 let mužského pohlaví je to v 68 % odpověď „ano“. U dívek je tato hodnota 55 % ve prospěch odpovědi „ano“. Z těchto výsledků se dá patrně předpokládat určitá zodpovědnost vůči skutečnosti založení rodiny a mít děti (viz graf číslo 14 a 15).

Graf číslo 14: Je pro Vás důležité mít práci před vstupem do manželství? (Muži)

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 15: Je pro Vás důležité mít práci před vstupem do manželství? (Ženy)

Zdroj: Vlastní šetření autora

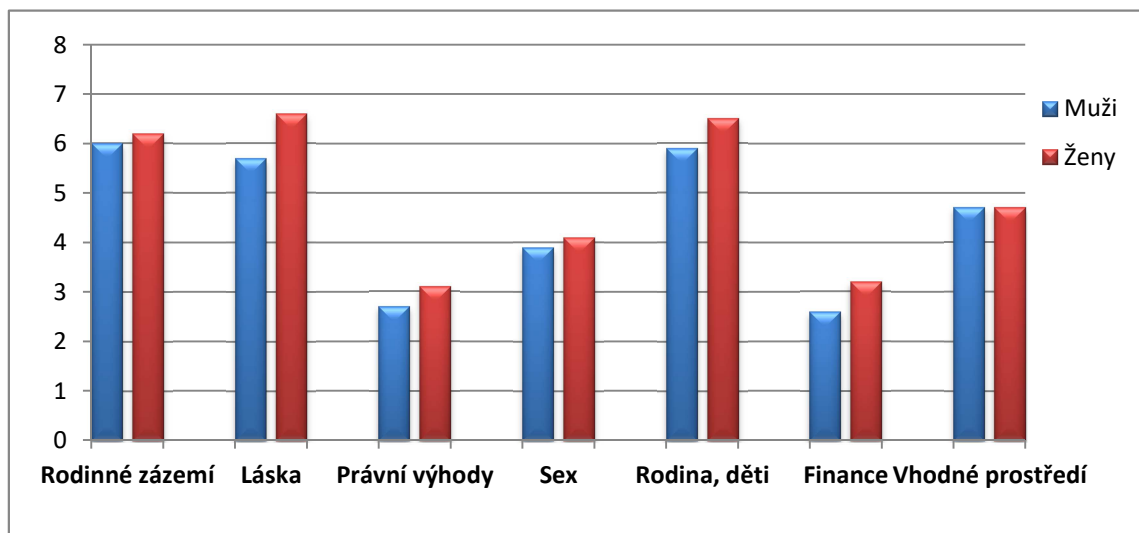
Otázka číslo 13: „Jaké jsou výhody manželství?“

Respondenti měli odpovědi na tuto otázku seřadit podle jejich priorit v pořadí od 1 do 8 s tím, že číslo 1 představuje nejvyšší prioritu. Každé hodnotě je dle počtu odpovědí v rámci pořadí priorit přiřazen koeficient, který je vynásoben počtem odpovědí. Hodnota odpovědi s nejvyšší prioritou je vynásobena číslem 8 a hodnota s nejnižší prioritou číslem 1. Jednotlivé hodnoty jsou sečteny a vyděleny počtem respondentů. Z výsledné hodnoty lze určit význam odpovědi vzhledem k prioritě. Hodnota blízká se číslu 8 značí nejvyšší prioritu a naopak hodnota blízká se číslu 1 prioritu nejnižší. Z výsledků vyplynulo (viz Tabulka číslo 10), že nejvyšší prioritu, s ohledem na výhody manželství, má rodina, děti, rodinné zázemí a láska, následuje vhodné prostředí pro výchovu dětí. Hodnota, která vyjadřuje volbu výhody manželství v založení rodiny, klesla u 19 letých respondentů obou pohlaví. Výrazněji pak u respondentů mužského pohlaví stejného věku. Společné finance nejsou faktorem, který by byl výraznou výhodou společného soužití v manželství. V celém věkovém spektru respondentů ženského pohlaví je důležitější láska s hodnotou 6,59 oproti respondentům mužského pohlaví s hodnotou 5,73. S vyšším věkem respondentů narůstá důvěra právních výhod v manželském svazku, i když opět s rozdílem mezi ženami a muži, kde je vyšší důvěra u žen (viz Graf číslo 16).

Věk	15 let		16 let		17 let		18 let		19 let		Celkem	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Rodinné zázemí	6,14	5,73	5,44	5,79	7,00	6,67	5,68	6,30	5,78	6,32	6,00	6,20
Láska	6,07	6,73	5,00	6,37	6,00	6,37	6,23	6,61	5,33	6,86	5,70	6,60
Právní výhody	2,43	3,27	2,25	2,58	2,75	3,07	3,23	2,64	3,00	4,00	2,70	3,10
Sex	4,07	4,09	3,69	4,68	3,50	3,70	4,23	3,73	4,00	4,27	3,90	4,10
Rodina, děti, smysl života	6,43	6,27	5,75	6,26	6,25	6,53	6,41	7,15	4,56	6,09	5,90	6,50
Společné finance	2,57	3,82	2,63	3,47	3,00	2,87	2,82	3,09	2,11	2,82	2,60	3,20
Vhodné prostředí pro výchovu dětí	4,29	4,45	3,88	4,53	6,50	4,63	4,59	5,42	4,22	4,45	4,70	4,70
Žádné	1,43	1,09	1,19	1,47	1,00	1,43	1,23	1,03	1,78	1,18	1,30	1,20

Tabulka číslo 10: Jaké jsou výhody manželství?

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 16: Výhody manželství

Zdroj: Vlastní šetření autora

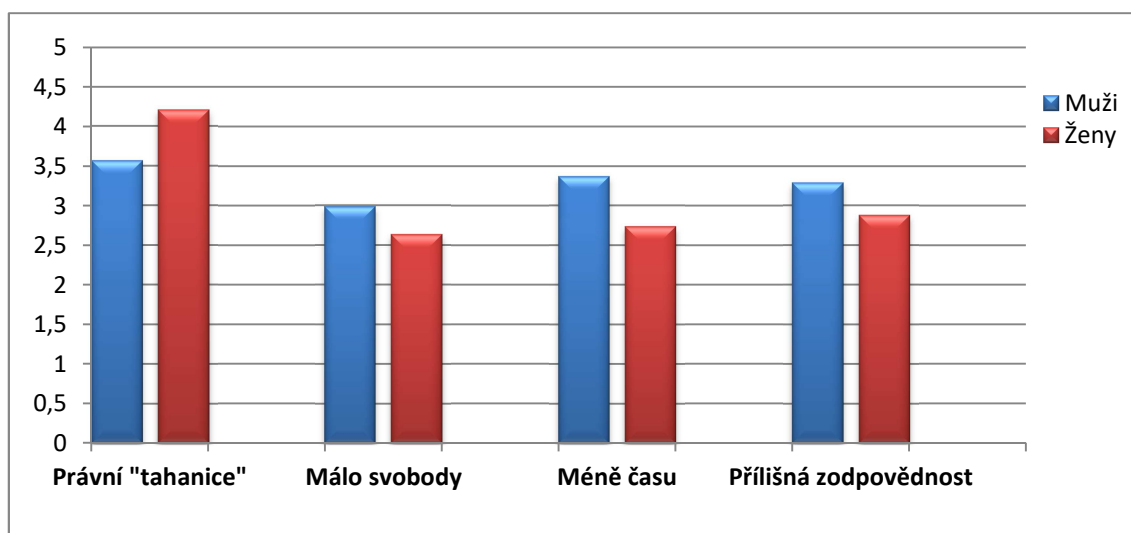
Otázka číslo 14: „Jaké jsou nevýhody manželství?“

Pro vyhodnocení otázky číslo 14 jsem použil průměrné hodnoty s přiřazením koeficientů. V případě souhlasného stanoviska s otázkou se výsledná hodnota blíží číslu 5 a naopak, v případě nesouhlasného stanoviska, k číslu 1. Respondenti z celkového souboru všech věkových kategorií spatřují hlavní nevýhody manželství v právních „tahanicích“ v případě rozvodu manželství, a to ve větší míře u respondentů ženského pohlaví, u kterých je výsledná hodnota 4,21 oproti respondentům mužského pohlaví s hodnotou 3,57. Následně spatřují jako nevýhodu přílišnou zodpovědnost vyplývající z manželského svazku. Tato skutečnost je významnější z pohledu respondentů mužského pohlaví, u kterých je výsledná hodnota 3,29 oproti ženám, které dosáhly hodnoty 2,88. Z výsledných hodnot je možné vyčíst skutečnost, že respondenti ženského pohlaví nespátřují takové omezení z hlediska času, který mohou využít na vlastní aktivity, jako respondenti mužského pohlaví. Všechny výsledné hodnoty, které se týkají odpovědí na otázku číslo 14, jsou uvedeny v tabulce číslo 11 a graficky vyjádřeny v grafu číslo 17.

Věk	15 let		16 let		17 let		18 let		19 let		Celkem	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Právní „tahanice“ v případě rozvodu	3,57	4,36	3,56	4,16	2,50	4,33	3,91	4,33	4,33	3,91	3,57	4,21
Málo svobody	3,71	3,00	2,38	2,53	2,50	2,50	3,05	2,67	3,33	2,50	2,99	2,64
Méně času na vlastní aktivity	3,36	2,73	3,19	2,89	3,75	2,97	3,23	2,73	3,33	2,36	3,37	2,74
Žádné	1,21	2,18	2,50	2,53	2,75	2,97	2,05	2,30	1,00	3,18	1,90	2,63
Přílišná zodpovědnost	3,07	3,09	3,19	2,79	3,75	2,60	3,00	3,03	3,44	2,64	3,29	2,88

Tabulka číslo 11: Nevýhody manželství

Zdroj: Vlastní šetření autora

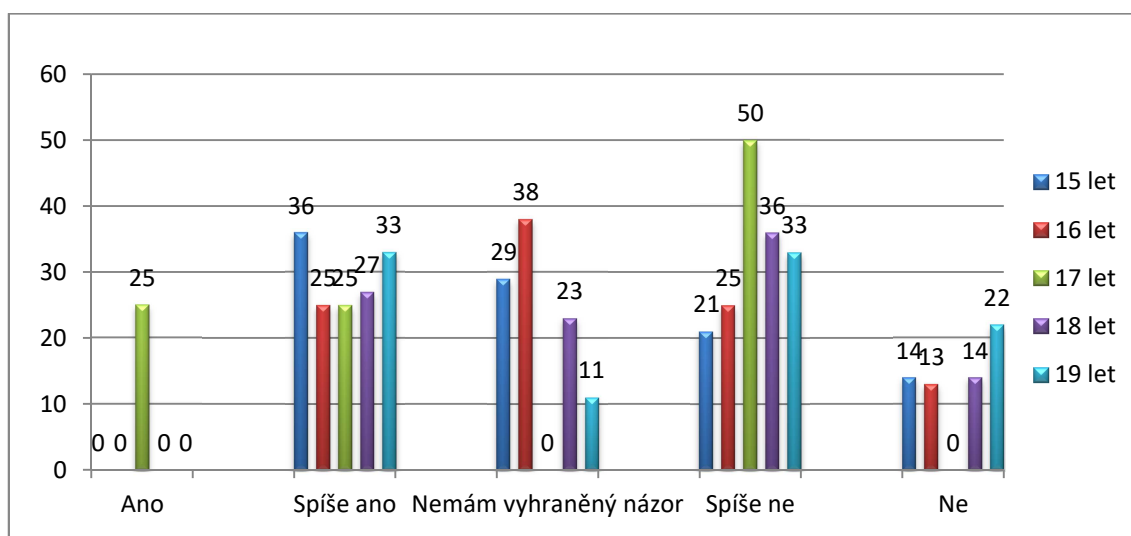

Graf číslo 17: Nevýhody manželství

Zdroj: Vlastní šetření autora

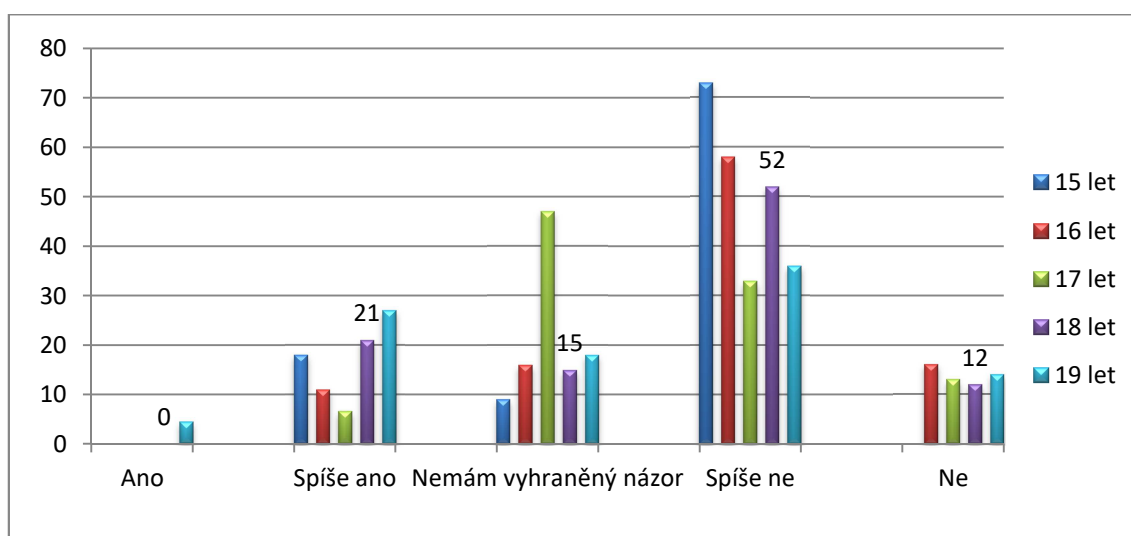
Otázka číslo 15: „Myslíte si, že je vyšší věkový rozdíl mezi partnery problémem při vstupu do manželství?“

Respondenti se k otázce, zdali si myslí, že je vyšší věkový rozdíl mezi partnery při vstupu do manželství problém, přiklání k odpovědi, že spíše není nebo nemají na tuto otázku vyhraněný názor. Celý přehled hodnot uvedený v % je vyjádřen v grafu číslo 18 a 19. V grafu číslo 18 jsou uvedeny odpovědi respondentů mužského pohlaví a v grafu číslo 19 ženského pohlaví.

Graf číslo 18: Věkový rozdíl (Muži)

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 19: Věkový rozdíl (Ženy)

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 16: „Předpokládáte ukončení vzdělání před vstupem do manželství?”

Pro vyhodnocení otázky číslo 16 jsem použil průměrné hodnoty s přiřazením koeficientů. V případě souhlasného stanoviska s otázkou předpokladu ukončení vzdělání před vstupem do manželství se výsledná hodnota blíží číslu 5, a naopak, v případě nesouhlasného stanoviska, k číslu 1.

V případě otázky ukončení vzdělání před vstupem do manželství je pro většinu zásadní ukončení vzdělání. Z celkové sumy výsledných hodnot (viz Tabulka číslo 12) respondentů mužského pohlaví je tato hodnota 3,78, do které se promítá výsledek 19 letých respondentů, z nichž 33 % uvádí, že spíše nepředpokládají ukončení vzdělání před vstupem do manželství. U respondentek ženského pohlaví je hodnota 4,29, která vypovídá o převyšujícím předpokladu ukončení vzdělání před vstupem do manželství. V následující tabulce je celkový přehled jednotlivých hodnot týkajících se postoje respondentů všech věkových kategorií a pohlaví k otázce předpokladu ukončení vzdělání před vstupem do manželství.

Pohlaví/věk	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	Celkem
Muži	4,07	4,00	3,75	4,55	2,56	3,78
Ženy	4,64	4,00	4,27	4,36	4,18	4,29

Tabulka číslo 12: Ukončení vzdělání před vstupem do manželství

Zdroj: Vlastní šetření autora

Otázka číslo 17: „Jaké jsou Vaše životní priority?“

Z výsledků šetření vyplývá, že respondenti považují za hlavní životní prioritu zdraví. U respondentů všech věkových kategorií je tato hodnota 6,50 u mužského pohlaví a 7,44 u respondentů ženského pohlaví. Z výsledků je tedy zřejmé, že je zdraví u žen důležitější hodnota než u mužů. Následujícím významným faktorem životních priorit je dle respondentů vztah. U respondentů všech věkových kategorií mužského pohlaví dosahuje tato hodnota 6,05 a u žen 6,03. Významným se zdá být i zaměstnání, které se nachází jako třetí v pořadí priorit. Je zajímavé, že položky zábava, cestování a sňatek nepatří mezi priority,

kteřé by hrály pŕíliš významnou roli v ŕivotě respondentů; i kdŕž zábava a cestování je s vyšším věkem respondentů ŕenského pohlaví významnější. Ve všech položkách určujících ŕivotní priority respondentů je vidět určitá shoda mezi respondenty mužského a ŕenského pohlaví. Celkový pŕehled o jednotlivých prioritách respondentů je uveden v tabulkách číslo 13 a 14. V tabulce číslo 13 jsou to hodnoty, které vyjadŕují postoje respondentů uvedených podle věku a pohlaví. V tabulce číslo 14 jsou uvedena jednotlivá pořadí dle důležitosti, respektive priorit.

Věk	15 let		16 let		17 let		18 let		19 let		Celkem	
	M	ŕ	M	ŕ	M	ŕ	M	ŕ	M	ŕ	M	ŕ
Zdraví	6,71	6,73	6,50	7,68	4,75	7,53	6,64	7,64	7,89	7,64	6,50	7,44
Zaměstnání	4,86	5,09	4,25	5,32	4,50	5,23	5,18	5,00	4,56	4,50	4,67	5,03
Cestování	3,07	4,55	2,25	3,56	3,25	3,33	2,68	3,24	2,56	4,27	2,76	3,79
Vztah	5,93	6,27	5,50	5,79	7,00	6,23	5,82	5,73	6,00	6,14	6,05	6,03
Kariéra	4,71	5,09	4,44	3,32	5,00	4,07	4,41	3,73	4,67	3,73	4,64	3,98
Sňatek	2,64	1,64	3,38	2,95	3,25	2,77	2,64	2,45	1,89	2,45	2,76	2,45
Bydlení	4,36	4,55	5,25	4,11	4,25	4,63	3,95	4,33	4,22	4,27	4,40	4,37
Zábava	2,43	2,82	3,06	3,37	4,00	2,60	4,55	3,82	4,22	3,91	3,65	3,30

Tabulka číslo 13: ŕivotní priority

Zdroj: Vlastní ŕetření autora

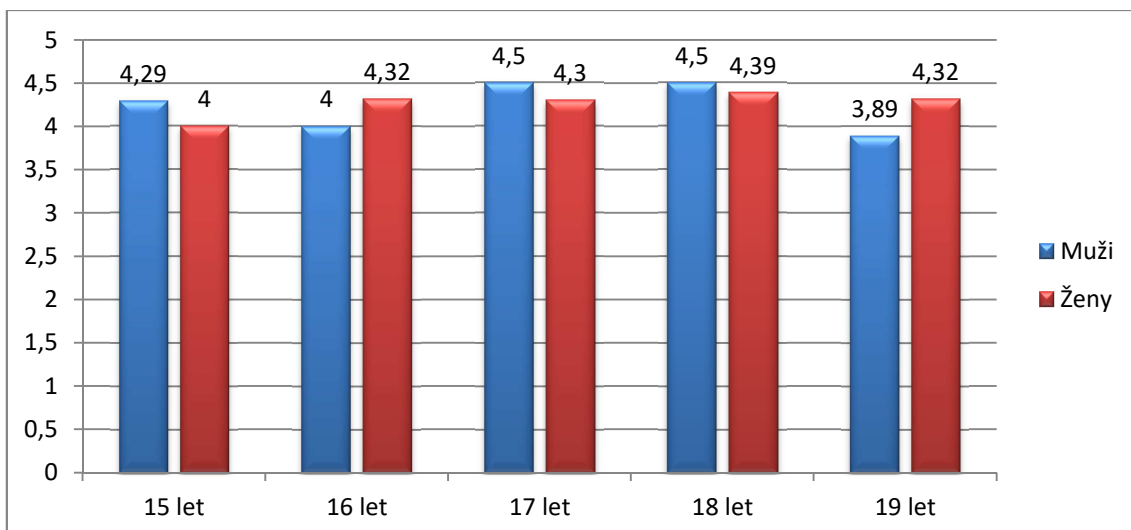
Pořadí	Muži	Pořadí	Ženy
1.	Zdraví	1.	Zdraví
2.	Vztah	2.	Vztah
3.	Zaměstnání	3.	Zaměstnání
4.	Kariéra	4.	Bydlení
5.	Bydlení	5.	Kariéra
6.	Zábava	6.	Cestování
7. - 8.	Cestování	7.	Zábava
-	Sňatek	8.	Sňatek

Tabulka číslo 14: Pořadí životních priorit

Zdroj: Vlastní šetření autora

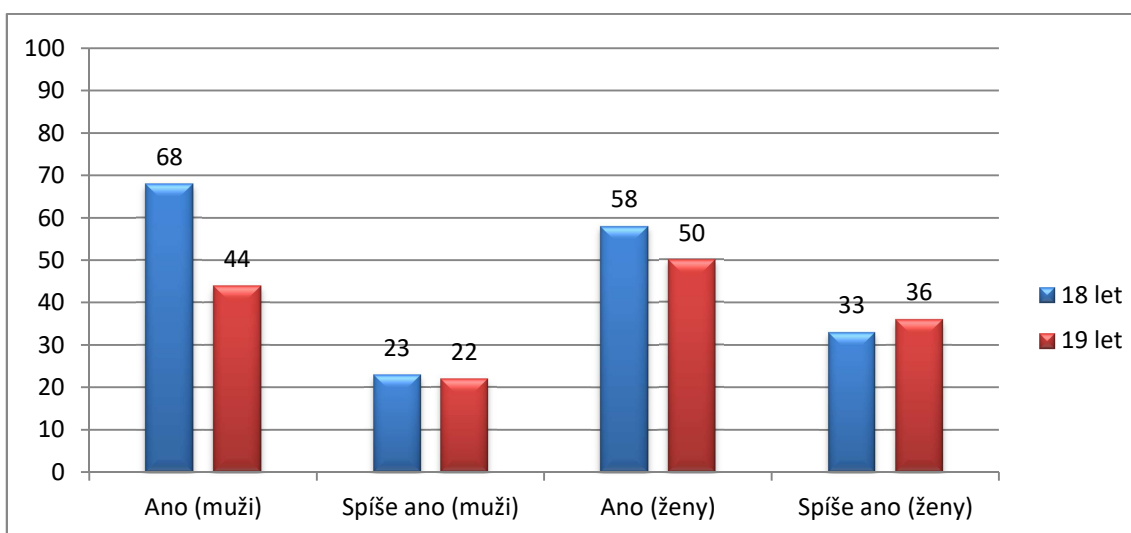
Otázka číslo 18: „Je pro Vás důležité zajištění vlastního bydlení před vstupem do manželství?“

Pro vyhodnocení otázky číslo 18 jsem použil průměrné hodnoty s přiřazením koeficientů. V případě souhlasného stanoviska s otázkou zajištění bydlení před vstupem do manželství se výsledná hodnota blíží číslu 5 a naopak, v případě nesouhlasného stanoviska k číslu 1. Většina dotázaných respondentů všech věkových kategorií a pohlaví by volilo zajištění vlastního bydlení před vstupem do manželství. Jedná se o hodnotu 4,3 u respondentů mužského pohlaví a 4,2 u pohlaví ženského. Nejvyššího skóre dosáhli respondenti mužského pohlaví ve věku 17 a 18 let, a to s hodnotou 4,50 (viz Graf číslo 20). V procentuálním vyjádření jsou tyto hodnoty v případě respondentů mužského pohlaví 49 % odpovědí „ano“ a 34 % „spíše ano“, u respondentů ženského pohlaví 48 % odpovědí „ano“ a 38 % „spíše ano“. U respondentů ve věku 18 a 19 let převažují odpovědi „ano“ (viz Graf číslo 21). Z vyhodnocení všech odpovědí vyplývá, že je pro respondenty zajištění bydlení před vstupem do manželství důležité.

Graf číslo 20: Je pro Vás důležité zajištění vlastního bydlení před vstupem do manželství?

Zdroj: Vlastní šetření autora

Graf číslo 21: Je pro Vás důležité zajištění vlastního bydlení před vstupem do manželství? (18 a 19 let)

Zdroj: Vlastní šetření autora

V následujícím textu uvádím výsledek celého šetření. V první řadě se zabývám vyhodnocením všech předpokladů, které jsem si stanovil před zahájením dotazníkového šetření na výše zmiňovaném gymnáziu.

Předpoklad číslo 1: „Dnešní mládež dává přednost volnému svazku, tedy partnerství před manželstvím“, se nepotvrdil. Z výsledků odpovědí šetření na Gymnáziu Pardubice vyplývá, že jsou mladí lidé spíše nakloněni variantě manželského svazku před partnerstvím a s vyšším věkem se pravděpodobnost této volby zvyšuje.

Předpoklad číslo 2, tedy skutečnost, že by manželství představovalo pro dnešní mladou generaci jistoty v podobě právních výhod manželství, se také nepotvrdil. V otázce, která byla součástí dotazníkového šetření, „Jaké jsou výhody manželství“, přiřazovali respondenti v žebříčku priorit variantě „právní výhody“ nejnižší hodnotu. Z tohoto je zřejmé, že jsou v žebříčku priorit v otázce manželství významnější skutečnosti, ovlivňující postoje mladých lidí.

Mým posledním předpokladem byla tolerance rodičů k partnerskému soužití. Výsledkem je zřejmá tolerance rodičů dotázaných respondentů k volným svazkům, alespoň v očích svých dětí. Nižší věkové kategorie nejsou v tomto případě rozhodujícím faktorem, neboť u nich byla volba odpovědi ve většině případů „nemám vyhraněný názor“. S vyšším věkem je tolerance rodičů respondentů dle jejich vyjádření vyšší.

Závěrem celého šetření je skutečnost, že se studenti z Gymnázia Pardubice přiklánějí spíše k variantě, že je manželství pro ně důležité a chtěli by prožít život v manželství. V případě možnosti volby odpovědi na otázku, zdali by dali přednost volnému svazku před manželstvím, se staví spíše negativně. Rozhodně plánují mít v budoucnu děti, spíše se přiklánějí k variantě založení rodiny až po vstupu do manželství a jednou z jejich hlavních životních priorit je rodina a děti.

Závěr

Cílem celého šetření bylo zjištění životních priorit, které zastávají studenti Gymnázia Pardubice, a také, jak se staví k otázkám výhod a nevýhod manželství či partnerství. Cíl, který jsem si stanovil, byl dosažen. S pomocí a se vstřícným přístupem vedení, učitelů a studentů gymnázia se podařilo vytvořit ucelený přehled základních životních priorit a pohledu na manželství a partnerství studentů gymnázia. Zajímavé se zdá, že na otázku „Jak chcete prožít život?“ odpovídala většina studentů „v manželství“. Přínosem šetření je zjištění skutečnosti o postojích studentů v otázkách partnerství, manželství a rodičovství. Pro přiblížení problematiky manželství, partnerství a rodičovství, jsem z výsledků drobné sondy vytvořil informační materiál (Příloha číslo 3), který bude sloužit při výuce v předmětu Základy společenských věd na Gymnáziu Pardubice. Základem tohoto informačního materiálu bude seznámení s výsledky šetření na téma Postoje žáků Gymnázia Pardubice k otázkám manželství a rodičovství provedeného na výše uvedeném gymnáziu. Cílem tedy bude seznámení studentů s výsledkem, jakým způsobem pohlížejí na svůj budoucí život, s ohledem na manželství a rodičovství. Součástí bude podrobné vyhodnocení postojů studentů, kteří se účastnili samotného šetření.

Ve své práci jsem zjišťoval postoje mladých dospívajících lidí na manželství, partnerství a rodičovství. Hlavním tématem celé práce jsou postoje žáků Gymnázia Pardubice k otázkám manželství a rodičovství. Pro jejich zjištění jsem zvolil dotazníkové šetření a jeho výsledky vyhodnotil v empirické části práce. Práce je rozdělena na dvě hlavní části, kterými jsou teoretická a již zmiňovaná část empirická.

Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol, které rozvíjejí problematiku manželství, partnerství a rodičovství. První kapitola ukazuje aktuální pohled dnešních mladých lidí na instituci manželství, vymezuje základní pojmy, které rozvíjejí danou problematiku a předkládá pohled, z hlediska vývoje manželství, do nedávné minulosti. Ve druhé kapitole se zabývám rozborem manželství, současným pohledem na instituci manželství, životními prioritami a věkem, ve kterém předpokládají dnešní mladí lidé vstup do manželství. Dále se věnuji

motivům vedoucím k uzavření sňatku a také, jaké faktory ovlivňují rozvodovost a rozpad manželství. Ve třetí kapitole rozvádím pojem partnerství, s ohledem na mládež, pro kterou je v období dospívání partnerství základní charakteristickou vlastností. Čtvrtá kapitola se zabývá rodičovstvím a jeho společenskou funkcí. V poslední kapitole teoretické části se zabývám otázkami vlivu rodiny na postavení hodnot jednotlivce. Jakým způsobem jej rodina ovlivňuje, jak se dítě socializuje a jaké přijímá hodnoty. Následně popisuji charakteristické znaky rodiny a s tím spojený vliv na jednotlivce. Závěr této kapitoly shrnuje populační situaci v ČR.

V empirické části je vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníkového šetření. Pro přehlednost jsou k jednotlivým otázkám přiloženy grafy a tabulky, které shrnují celkový pohled respondentů. Výsledek šetření naznačuje, jaké postoje mají mladí lidé k otázce manželství, partnerství a rodičovství. Většina oslovených studentů, kteří vyplnili připravené dotazníky, se vyslovuje k těmto otázkám ve smyslu, že je pro ně manželství a založení rodiny důležité. Zajímavá je skutečnost, že relativně velká část rodičů oslovených studentů je tolerantní vůči partnerství a rodičovství bez uzavřeného manželství. Potvrzuje se i skutečnost, která je zřejmá ze statistik Českého statistického úřadu, ze které vyplývá, že se zvyšuje věk vstupu do manželství. Studenti většinou volili dle dotazníkového šetření ideální věk pro vstup do manželství mezi 26. až 30. rokem věku.

Manželství a rodina má svá pozitiva i negativa. V zásadě se jedná o společenství, které je základem pro budoucnost každého z nás. Ti, co žijí ve svazcích, které mají pevný základ, mají mnohem větší šanci se v životě prosadit a při zakládání vlastních rodin i navazování přátelství zúročí svoje zkušenosti a prožitky při tvorbě vlastního života, při výchově svých dětí a tím i naší budoucnosti. Jedná se o složitý úkol, který překonává spoustu překážek a úskalí. Hlavní zásadou při tomto úkolu je tolerance, láska, přátelství. Manželství většinou předchází partnerství. Partnerství se odvíjí ve smyslu vzájemného se poznávání, zkoušce s někým žít a sdílet s ním jeho problémy a starosti. Není to jen o tom přijímat lásku a náklonnost druhého, ale také sám rozdávat radost a dávat svoji lásku. Partnerství je jistě nedílnou součástí dlouhodobějšího svazku, který má přetrvat. Z takového ustáleného partnerského soužití je jen krůček k manželství

a z manželství nebo i partnerství se rozvine rodičovství. Z biologického hlediska je rodičovství základem pro udržení rodu, z hlediska sociálního se podílí na výchově a vývoji dítěte. Společensky je rodina základní jednotkou pro výchovu dítěte. Pak ovšem záleží i na prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. V harmonickém a příkladném prostředí má předpoklady pro naplnění vlastního života v témže prostředí. Modelem jsou pro něj vlastní rodiče. Základ pro takový model, který zabezpečí harmonický vývoj jedince, je jistě ve výchově v rodinách. Ovšem sekundárně je nutné i ve školách zabezpečit takové zázemí pro rozvoj osobnosti, které neovlivní budoucí roli rodiče. Pokud dochází ke kontrastu mezi jednotlivými působícími vlivy, nedokáže se jedinec s takovým jednáním ztotožnit.

Pravděpodobně nejvhodnějším a nejúčinnějším řešením se jeví začlenit osvětu do vyučování, primárně do občanské výchovy, základů společenských věd a etické výchovy, nejlépe i mezipředmětově. Použitá forma by měla vhodným způsobem kultivovat hodnoty a postoje, které vedou k předpokladu úspěšného partnerského soužití, rozvoje kamarádství, kolegiality, například vytvářením kooperativních činností, modelových situací nebo inscenačních metod, jak rozvíjet podobu budoucích řešení životních situací změřených právě na partnerské vztahy, případně vzájemné vztahy mezi mladými lidmi. Vzorem pro jednání či chování v takových situacích by měla být převážně rodina, sekundárně pak škola a další, například volnočasové organizace. Dle mého názoru by osvěta měla vycházet z výše zmíněných institucí, tedy rodiny, pedagogů atd.

Přehled zdrojů

Literární zdroje

BOCAN, Miroslav. *Děti v ringu dnešního světa: hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-24-0.

FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. Studie. ISBN 80-85850-87-7.

FOLTÝNOVÁ, Alice, Jiří PATOČKA a Eva HEŘMANOVÁ. *Sňatkové chování v České republice od počátku 90. let do současnosti*. Vysoká škola ekonomická v Praze.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

Gender - rovné příležitosti - výzkum. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2016. ISSN 1213-0028.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava, Martin KREIDL a Barbora HUBATKOVÁ. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 264 s. Studie. ISBN 978-80-7419-142-8.

HAŠKOVÁ, Hana a Ladislav RABUŠIC. *K nízké sňatečnosti v České republice*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2008, (2), 33.

JANIŠ, Kamil. *Sociální analýza mládeže ve východočeském regionu: výzkumný záměr : podkladová studie : signální zpráva části výzkumného záměru*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-246-1.

KRAUS, Blahoslav. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.

KUCHAŘOVÁ, Věra a Anna ŠŤASTNÁ, ed. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-87007-76-1.

MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

Maříková, Hana, Vohlídalová, Marta. 2012. „*Rozpady kohabitací, rozvody manželství: jiné a/nebo stejné sociální fenomény?*“

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SVATOŠ, Tomáš, ed. *Rodinná a sexuální výchova: problémy, akcenty, souvislosti: sborník příspěvků z 5. celostátní konference : K aktuálním otázkám rodinné výchovy : Hradec Králové 17. 4. 2002*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002. ISBN 80-7041-317-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Výběr publikací ČSÚ. Praha: Český statistický úřad, 2015. ISBN 978-80-250-2637-3.

Elektronické zdroje:

Demografická příručka – 2017/ ČSÚ [online]. 2017 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2017)

Které hodnoty ovlivňují vstup do manželství? [online]. 2014, 2/2014 [cit. 2018-12-13].

Přehled tabulek

Tabulka číslo 1: Dávání přednosti manželskému soužití před partnerským svazkem

Tabulka číslo 2: Pořadí životních priorit podle pohlaví

Tabulka číslo 3: Předpokládaný věk uzavření sňatku

Tabulka číslo 4: Počet respondentů dle věku a pohlaví v %

Tabulka číslo 5: Je pro mě manželství důležité?

Tabulka číslo 6: Dal/a byste přednost volnému svazku před manželstvím?

Tabulka číslo 7: Prožít život v manželství

Tabulka číslo 8: Preference věku vstupu do manželství v %

Tabulka číslo 9: Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství?

Tabulka číslo 10: Jaké jsou výhody manželství?

Tabulka číslo 11: Nevýhody manželství

Tabulka číslo 12: Ukončení vzdělání před vstupem do manželství

Tabulka číslo 13: Životní priority

Tabulka číslo 14: Pořadí životních priorit

Přehled grafů

Graf číslo 1: Počet ročně uzavřených manželství

Graf číslo 2: Počet respondentů

Graf číslo 3: Je pro mě manželství důležité? (Muži)

Graf číslo 4: Je pro mě manželství důležité? (Ženy)

Graf číslo 5: Dal/a byste přednost volnému svazku před manželstvím?

Graf číslo 6: Plánujete mít v budoucnu děti?

Graf číslo 7: Máte stálého partnera?

Graf číslo 8: Jak chcete prožít život?

Graf číslo 9: Vstup do manželství 26-30 let dle věku v %

Graf číslo 10: Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství? (Muži)

Graf číslo 11: Je pro Vás důležité mít děti až po vstupu do manželství? (Ženy)

Graf číslo 12: Rodiče schvalují partnerství (Muži)

Graf číslo 13: Rodiče schvalují partnerství (Ženy)

Graf číslo 14: Je pro Vás důležité mít práci před vstupem do manželství? (Muži)

Graf číslo 15: Je pro Vás důležité mít práci před vstupem do manželství? (Ženy)

Graf číslo 16: Výhody manželství

Graf číslo 17: Nevýhody manželství

Graf číslo 18: Věkový rozdíl (Muži)

Graf číslo 19: Věkový rozdíl (Ženy)

Graf číslo 20: Je pro Vás důležité zajištění vlastního bydlení před vstupem do manželství?

Graf číslo 21: Je pro Vás důležité zajištění vlastního bydlení před vstupem do manželství? (18 a 19 let)

Seznam příloh

Příloha číslo 1: Dotazník

Příloha číslo 2: Příčiny rozvratu manželství

Příloha číslo 3: Informační materiál určený pro předmět „Základy společenských věd“